

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXXII/194/2013
Rady Gminy Werbkowice
z dnia 26 marca 2013 r.

**PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI
TURKOWICE
NA LATA 2013-2020**

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Charakterystyka miejscowości.....	5
2.1. Położenie, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności.....	5
2.2. Rys historyczny.....	8
2.2.1. Historia miejscowości Turkowice.....	8
2.2.2. Turkowice w archeologii.....	13
2.3. Struktura przestrzenna miejscowości.....	13
2.4. Opis obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.....	15
3. Inwentaryzacja zasobów.....	17
3.1. Środowisko przyrodnicze.....	17
3.1.1. Walory krajobrazu.....	17
3.1.2. Walory klimatu.....	17
3.1.3. Walory szaty roślinnej.....	17
3.1.4. Fauna.....	18
3.1.5. Gleby.....	18
3.1.6. Rzeka Huczwa.....	18
3.2. Dziedzictwo kulturowe.....	19
3.2.1. Atrakcyjność turystyczna.....	28
3.3. Infrastruktura społeczna.....	29
3.4. Infrastruktura techniczna.....	32
3.5. Gospodarka i rolnictwo.....	34
3.5.1. Gospodarka.....	34
3.5.2. Rolnictwo.....	34
3.6. Kapitał społeczny i ludzki.....	35
3.7. Inne informacje.....	38
4. Analiza SWOT Mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń.....	40
4.1. Mocne strony.....	40
4.2. Słabe strony.....	40
4.3. Szanse dla wsi.....	40
4.4. Zagrożenia dla wsi.....	41
5. Planowane zadania inwestycyjne i przedsięwzięcia aktywizujących społeczność lokalną.....	43
6. Wdrożenie i monitorowanie planu.....	49

1. Wprowadzenie

Rozwój i odnowa obszarów wiejskich stanowi kluczowe wyzwanie dla Polski w okresie integracji z Unią Europejską. Zasadniczym celem jest wzmocnienie działań służących zmniejszaniu dysproporcji i różnic w poziomie rozwoju obszarów wiejskich w stosunku do terenów miejskich. Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z najważniejszych elementów odnowy wsi, jej rozwoju oraz poprawy warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy aplikowaniu o środki finansowe w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013” działanie „Odnowa i rozwój wsi”. Celem działania „Odnowa i rozwój wsi” jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Działanie umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost ich atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. W ramach działania pomocą finansową zostaną objęte projekty dotyczące:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:
 - pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe;
 - służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury;
- kształtowania obszaru przestrzeni publicznej;
- budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych;
- zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne;
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci;
- kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Uwarunkowania Planu Odnowy Miejscowości polegają na tym, że ma on zdecentralizowany, lokalny charakter, obejmuje ograniczony teren jednej miejscowości i przygotowywany jest (z udziałem przedstawicieli gminy) z inicjatywy i przez mieszkańców miejscowości. Specyfika planu polega na tym, że jest on ukierunkowany na zagadnienia cywilizacyjno-kulturowe, koncentruje się na prostych, lokalnych przedsięwzięciach, które prowadzić mają do poprawy standardu i jakości życia mieszkańców. Ma mniej progospodarczy, a bardziej prospołeczny i prokulturowy charakter. Dzięki temu może stanowić doskonałe uzupełnienie strategii rozwoju całej gminy, która zazwyczaj koncentruje się na zagadnieniach infrastrukturalnych i gospodarczych.

Celem planu jest podtrzymanie lub odtworzenie atrakcyjności wsi jako miejsca zamieszkania i zaplanowanie oraz przeprowadzenie tego w sposób dostępny, oczekiwany i popierany oraz wykonalny dla lokalnej społeczności. Jest to szczególnie ważne w dzisiejszej sytuacji, gdy miasta oferują konkurencyjną alternatywę zamieszkania,

a rolnictwo traci swą atrakcyjność jako źródło utrzymania, co prowadzi m. in. do migracji młodych ludzi, szczególnie tych lepiej wykształconych ze wsi do miasta.

Idea odnowy wsi wyrasta z przekonania, że odnowiona, doinwestowana i ożywiona kulturowo wieś odzyska swoją atrakcyjność jako miejsce zamieszkania, zapewni swoim mieszkańcom godziwy standard i jakość życia oraz zdoła zatrzymać młodzież na miejscu. Nie jako „mini-miasto”, wysoko zurbanizowana i konkurująca z ośrodkami miejskimi bogactwem oferty, ale właśnie jako „nowa wieś”, nowoczesna, lecz ceniąca i zachowująca swój wiejski charakter i kulturową specyfikę.

Plan Odnowy ma więc charakter „planu małych kroków”, ale w kierunku wielkich celów. Małych kroków, które podejmowane przez mieszkańców przy finansowym i organizacyjnym wsparciu gminy doprowadzić mają do trwałej poprawy miejscowych warunków życia.

Korzyści wynikające z posiadania Planu Odnowy Miejscowości: plan umożliwia efektywne gospodarowanie zasobami takimi jak środowisko, ludzie, infrastruktura i środki finansowe;

- zapisanie tego procesu w formie dokumentu umożliwia stałą ocenę postępów i korygowanie błędów przez wszystkich członków społeczności lokalnej;
- dokument umożliwia zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości;
- uwzględnienie różnych opinii, pomysłów i koncepcji często wymaga porozumienia. Osiągnięte porozumienie, na drodze otwartej dyskusji, pozwala na wypracowanie strategii, z którą będzie identyfikowała się społeczność lokalna;
- tworzenie Planu Odnowy sprzyja realistycznej ocenie mocnych i słabych stron miejscowości, a przez to przyjrzenie się możliwościom oraz potencjalnym problemom, które mogą się pojawić w przyszłości. W ten sposób można uniknąć wielu trudności.

Plan Odnowy Miejscowości Turkowice obejmuje swoim zasięgiem obszar tej miejscowości. Niniejsze opracowanie zawiera charakterystykę miejscowości, inwentaryzację zasobów służącą ujęciu stanu rzeczywistego, analizę SWOT, czyli mocne i słabe strony miejscowości, planowane kierunki rozwoju, przedsięwzięcia wraz z szacunkowym kosztorysem i harmonogramem działań.

Plan Odnowy Miejscowości Turkowice to dokument, który określa strategię działań w sferze społeczno-gospodarczej na lata 2013-2020. Niniejszy plan jest planem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być dopisywane nowe zadania, a także to, że może zmienić się kolejność ich realizacji w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy UE.

Projekt wprowadzonych do planu zadań powstał w oparciu o wytyczne środowiska lokalnego i konsultacje społeczne. Podstawą tworzenia Planu Odnowy Miejscowości Turkowice jest zdanie sobie sprawy z lokalnych zasobów i potencjałów, zmobilizowanie ich, zainwestowanie w rozwój i stworzenie systemu działań partnerskich tak, aby uzyskać efekt przyrastania inicjatyw i kumulowania się ich skutków.

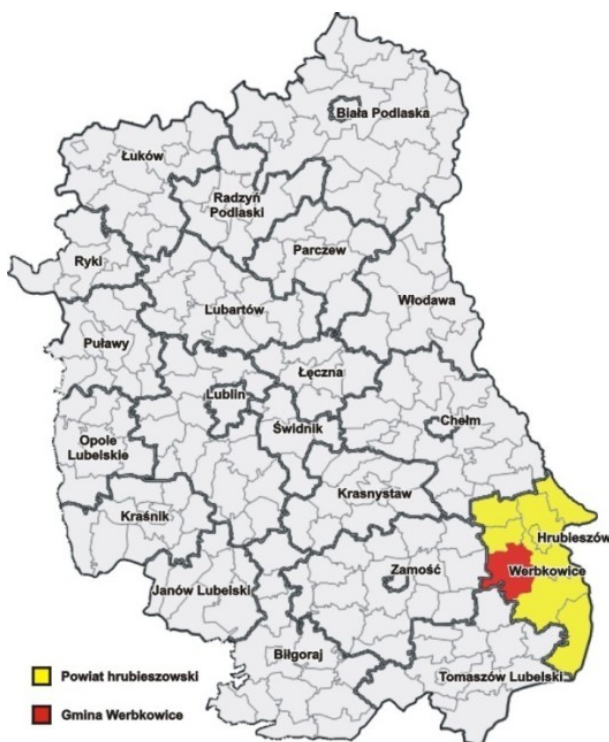
2. Charakterystyka miejscowości

2.1. Położenie, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności

Miejscowość Turkowice położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie hrubieszowskim, w południowej części Gminy Werbkowice nad rzeką Huczwą, w obrębie Kotliny Hrubieszowskiej. Gmina Werbkowice leży w północno-zachodniej części Kotliny Hrubieszowskiej, która wchodzi w skład Wyżyny Zachodnio-Wołyńskiej oraz w niewielkiej części (część północno-zachodnia) w obszarze Działów Grabowieckich, wchodzących w skład Wyżyny Lubelskiej. Według regionalizacji fizyczno-geograficznej położona jest w obrębie następujących jednostek:

- Wyżyna Wołyńsko-Podolska,
- Wyżyna Zachodnio Wołyńska,
- Kotlina Hrubieszowska,
- Wyżyna Wschodniomałopolska,
- Wyżyna Lubelska,
- Działy Grabowieckie.

Turkowice leżą w odległości ok. 20 km od miasta powiatowego Hrubieszowa, w sąsiedztwie z miejscowościami: Sahrynia, Wronowic, Tyszowiec, Miętkie-Kolonia.

Rys. 1. Gmina Werbkowice na tle województwa lubelskiego i powiatu hrubieszowskiego

Mapa Gminy Werbkowice

Rys. 2. Miejscowość Turkowice na tle gminy Werbkowice

Rys. 3. Turkowice - "Widok z lotu ptaka"

Powierzchnia gminy Werbkowice zajmuje 18826 ha (miejscowość Turkowice 1239,32 ha, w tym użytki rolne stanowią 1077,678 ha, natomiast lasy 66,1 ha). Gminę Werbkowice tworzy 28 sołectw, w tym sołectwo Turkowice. Jest gminą rolniczo-przemysłową z nastawieniem na przemysł rolno-spożywczy.

Struktura wielkościowa miejscowości w gminie Werbkowice jest bardzo zróżnicowana - liczą od 45 (Łotów) do 2921 mieszkańców (Werbkowice). Najliczniej zamieszkałe miejscowości to: Werbkowice, Terebiń, Gozdów, Turkowice, Podhorce. Charakterystyczną cechą sieci osadniczej gminy, jest rzadko spotykany duży udział miejscowości średnich i dużych - połowa miejscowości liczy ponad 200 mieszkańców (to około 18 miejscowości), a powyżej 400 jest 7 miejscowości, co stanowi blisko 40% całości populacji gminy. Koncentracja ludności wiejskiej jest korzystna, bowiem sprzyja poprawie jakości życia mieszkańców (łatwiejsza realizacja zadań własnych gminy w zakresie infrastruktury społecznej, np. szkół, służby zdrowia; ekonomicznie i społecznie uzasadniony rozwój infrastruktury technicznej) oraz rozwojowi gospodarstwu (większe skupiska ludności zwiększają popyt na dobra i usługi).

Bezpośrednio obszar miejscowości Turkowice zamieszkuje łącznie 503 osoby¹, co stanowi 5% mieszkańców gminy Werbkowice (10232 osób)². Liczba gospodarstw domowych w gminie 2097³, natomiast w miejscowości Turkowice 97.

Gminę Werbkowice na koniec 2012 roku zamieszkiwało 10 232 osoby w tym 5118 mężczyzn i 5114 kobiety (14,79% populacji powiatu hrubieszowskiego). Miejscowość Turkowice pod względem demograficznym plasuje się na 4 miejscu w gminie Werbkowice z liczbą ludności 503 osoby (stan na dzień 31.12.2012 r.) W strukturze wielkościowej sołectw na terenie Gminy Werbkowice wpisuje się w grupę sołectw dużych-powyżej 200 - 18 miejscowości (w tym Turkowice).

Wiek	Kobiety	Mężczyźni	Razem
DO 18 LAT	45	50	95
19-60 LAT	149	142	291
POW. 60 LAT	65	52	117
OGÓŁEM	259	244	503

Na koniec IV kw 2012r w gminie Werbkowice 791 osób pozostawało bez pracy, przy czym dominującym niekorzystnym zjawiskiem jest duża liczba długotrwale bezrobotnych-180 osób co stanowi 22,76% ogółu zarejestrowanych. Dynamika bezrobocia charakteryzuje się ciągłymi wahaniami zależnymi od prac sezonowych oraz programów rynku pracy, istotne znaczenie ma również restrukturyzacja sektora cukrowniczego i jej wpływ na zatrudnienie w największym zakładzie pracy-Cukrowni Werbkowice. Stopa bezrobocia w powiecie hrubieszowskim 22,4% i jest zdecydowanie wyższa od średniej dla województwa lubelskiego.

¹ źródło: dane własne Gminy Werbkowice, stan na 31.12.2012r.

² źródło: dane własne Gminy Werbkowice, stan na 31.12.2012r.

³ źródło: Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Werbkowice na lata 2009-2015, Uchwała Nr XXX/210/2009 Rady Gminy Werbkowice z dnia 28 maja 2009 roku.

2.2. Rys historyczny

2.2.1. Historia miejscowości Turkowice

Miejscowość powstała zapewne w XIII-XIV wieku, a jej nazwa wskazuje, że właścicielem wsi mógł być Henryk Turek, który w 1421 roku nabył część Horoszczyca, oddalonych kilkanaście kilometrów od Turkowic.

Po raz pierwszy miejscowość wzmiankowano w roku 1469, kiedy należała do rodu Turkowieckich. Wówczas była w powiecie i województwie bełskim. Jej historia jest jednak o wiele starsza. Jeśli wierzyć tradycji to już w roku 1382 ksiązę Władysław Opolczyk wioząc „Czarną Madonnę” (później nazwany obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej z Bełza na Śląsk, gdzie zamierzał go złożyć, odpoczywał w Turkowicach. Z tym zdarzeniem związane jest podanie, według którego nazajutrz po odjeździe księcia w miejscu spoczynku cudownego obrazu trawa zazieleniła się, a miejsce zostało oświetlone niezwykłym blaskiem. Tradycja głosi, że w tym miejscu uznanym za cudowne powstał monastyr mnisi na przełomie XIV i XV wieku, który ponoć przetrwał do roku 1789.

Źródła historyczne podają, że w roku 1469 wieś dzierżawił (zapewne od Turkowieckich) Mikołaj z Siebieczowa, który w dniu 6 marca tegoż roku nie stawił się w sądzie ziemskim bełskim w sprawie o zabór mienia z jego dzierżawy. „Robotny” Andrzej z Werbkowic zabrał mu dwa woły i różne rzeczy z dworu w Turkowicach na ogólną wartość 5 grzywien. W roku 1554 wieś należała do Józefa Turkowieckiego herbu Gozdawa, pisarza ziemskiego bełskiego. W roku 1578 właścicielem był Walenty Turkowiecki, który posiadał tu 2 i 1/2 łana użytków, 2 zagrodników z ziemią, 7 komorników oraz 1 i 1/4 łana. Prawdopodobnie w 1 poł. XVII wieku wieś należała do Jana, a następnie Marcina Turkowieckiego. Ten ostatni był studentem Akademii Zamojskiej w roku 1620. Według rejestru poborowego w 1618 roku w Turkowicach były 4 łany użytków, 2 zagrodników i 7 komorników.

Przed 1631 rokiem Turkowice nabył Wojciech Rostkowski herbu Dąbrowa, podstoli płocki, żonaty z Heleną Russyan. Po nim dziedziczył syn Stanisław, a następnie wnuk Jakub, wymieniony w źródłach w roku 1697 jako „Jakub na Turkowicach Rostkowski”. Następnym właścicielem Turkowic był Stanisław Rostkowski, a po nim ok. 1745 roku odziedziczyła dobra: Turkowice i Tuczępy jego żona, Petronella Rostkowska.

Kolejnym właścicielem dóbr do 1794 roku był jej syn Felicjan Rostkowski. W 1794 roku wieś kupił Franciszek Burczyński, żonaty z Barbarą Piasecką i wkrótce przekazał majątek synowi Stanisławowi Burczyńskiemu. Od tego ostatniego w 1807 roku Turkowice kupił za 240 tys. złp Paweł Makomaski, który zmarł w 1824 roku, a jego dobra odziedziczył syn Jan Józef Ambroży Makomaski (1784-ok. 1850), ożeniony z Konstancją Debolanką, córką Augustyna i Józefy Puzynianki. Z jego to rządami należy łączyć wybudowany w latach 1820-1830 parterowy, kryty gontowym dachem pałacyk, na planie prostokąta. Wznosił się on na dość wysokich suterrenach, zaopatrzonych w kwadratowe okna. Pałac wewnątrz miał układ dwutraktowy, amfiladowy, z sionką między traktami w prawym skrzydle. Szerokość portyku zajmował kwadratowy hall z prostokątnym piecem i kominkiem. Do hallu z prawej

strony przylegał duży pokój mieszkalny o dwu oknach, za nim znajdowały się dwa dalsze, mniejsze, jednookienne pokoje. Po drugiej stronie znajdowały się dwa duże, dwuokienne pokoje. Pokoje reprezentacyjne miały posadzki parkietowe, układane w duże kwadraty, sufity na fasetach i supraporty wypełnione sztukateriami. Z sufitów zwisały żyrandole, a na ścianach były kinkiety. Przed domem rozciągał się kolisty trawnik, natomiast od tyłu znajdowała się sadzawka i ogród kwiatowy oraz piękny i dość rozległy park krajobrazowy.

Na czasy Antoniego Makomaskiego przypadł okres powstania listopadowego i z nim związany jest pewien epizod. W czerwcu 1831 roku oddziały powstańcze z korpusu gen. Wojciecha Chrzanowskiego zarekwirowały we wsi żywność dla wojska. Znacznie poważniejsze działania rozgrywały się na tych terenach w czasie powstania styczniowego. 18 maja 1863 roku w lesie turkowickim walczył z oddziałem carskim, przybyły od strony Tyszowiec, oddział powstańczy pod dowództwem majora Jana Żalplachty-Zapałowicza liczący ponad 4500 ludzi. Potyczka trwała kilka godzin, po czym o świcie następnego dnia powstańcy leśnymi drogami przeszli w stronę Mołożowa.

Znacznie wcześniej po około 1851 roku właścicielem Turkowic został syn Jana - Antoni Makomaski (ur. 1818 r.), ożeniony w 1846 roku z Teofilą Gorayską. Był on zamiłowanym hodowcą koni arabskich i dla nich zbudował okazałą stajnię, połączoną z pałacem za pomocą oszklonej galerii, służącej jako oranżeria i ogród zimowy. Antoni i Teofila Makomascy posiadali troje dzieci: Edmunda (1850-1938), nieżonatego, Władysława (zm. 1930), ożenionego, a następnie rozwiedzionego z Marią Rzyszczewską i Marię, żonę Brunona Makomaskiego. Po Antonim wieś odziedziczył w 1896 roku Edmund Makomaski, który w 1913 roku sprzedał folwark turkowicki Feliksowi Kobierzyckiemu, synowi Antoniego. W 1924 roku dobra przejął po śmierci brata Antoni Kobierzycki, a w 1932 roku dobra otrzymali w spadku siostrzeńcy tego ostatniego - dzieci siostry Jadwigi z Kobierzyckich Biernackiej - Kazimierz Biernacki, Zofia Felicja Macińska (żona Leona), Katarzyna Adela Łęgowska (żona Jana), Elżbieta Maria Biernacka, Jan Wojciech Biernacki i Felicja Waleria Gadomska (żona Feliksa). Spadkobiercy jednak kontynuowali sprzedaż majątku rozpoczętą po roku 1918.

Stosunkowo krótko, wbrew dotychczasowym poglądom, istniał we wsi monastyr bazyliński, założony przypuszczalnie około 1709 roku, a istniejący do 1749 roku. Wówczas decyzją biskupa chełmskiego Maksymiliana Ryłto został zamknięty, a cerkiewkę przyporządkowano do parafii w Sahryniu. Istnienie monastyru poświadcza jednak mapa Miega z ok. 1780 roku. Prawdopodobnie wkrótce po kasacie monastyru powstała we wsi parafia unicka, bowiem w 1767 roku tutejszym parochem był ks. Bazyli Maliszewski, a współparochem (na krótko) został Jan Pocieyko. Właścicielem wsi był wówczas Felicjan Rostkowski, starosta kopajgrodzki. Według wizytacji z 1775 roku stan techniczny świątyni był raczej zły, zanotowano bowiem, że „drewniana cerkiew z dzwonnica potrzebuje reperacji”. Przypuszczalnie jednak nie reperowano starej cerkwi, gdyż w 1793 roku wybudowano nową, drewnianą, która od 1875 roku była cerkwią prawosławną. Po I wojnie światowej cerkiew przejęto na kościół filialny, a w 1928 roku prawosławni wybudowali niewielką cerkiewkę na

omentarzu grzebalnym. Podczas niemieckiej okupacji we wsi była reaktywowana parafia prawosławna. Ostatecznie starą cerkiew parafialną, po II wojnie światowej nieużytkowaną, przeniesiono w 1981 roku do Żernik, gm. Łaszczów.

W roku 1906 we wsi (przy kompleksie monastyrskim) wybudowano drugą cerkiew drewnianą, pięciokopułową. Kompleks ten wybudowano w 1903 roku z inicjatywy prawosławnego biskupa lubelskiego Germana. Utworzono tu filię żeńskiego monastynu w Radechnicy, a pierwszą jego przełożoną została ciotka cara Mikołaja II, wielka księżna Maria Magdalena Gorczakowa. Dzięki protekcji cara monastyr w latach 1903-1910 szybko się rozbudował, tworząc rozległy zespół klasztorny, złożony z trzech dużych budynków murowanych, sześciu budynków drewnianych, przeznaczonych na mieszkania dla mniszek, murowanego soboru pw. św. Siergieja i Germana Waamskich oraz drewnianej cerkiewki. Przy monastyrze założono żeńskie seminarium nauczycielskie, szpital, przytułek dla dzieci i szkołę gospodarstwa domowego. W założeniu miał to być duży ośrodek rusyfikacji. Monastyr odwiedził car Mikołaj II. Nocował w specjalnie, w tym celu zbudowanym pawilonie zwanym „czajnaja”. Zgodnie z jego polityką miał to być ośrodek intensywnej rusyfikacji oraz przytułek dla niechcianych dzieci rosyjskich arystokratek. Mniszki i personel dobrze wywiązywały się tych założeń polityki cara. Placówka funkcjonowała kilka lat do 1915 roku. Plany te pokrzyżował wybuch I wojny światowej. Zdając sobie sprawę ze swojej działalności i roli, jaką tu wypełniały mniszki i personel w pośpiechu uciekły z Zakładu do Moskwy. W budynkach klasztornych Austriacy urządzili zakaźny szpital wojenny.

Po zajęciu tych terenów przez wojska austriackie, okupanci w 1916 roku zbudowali kolejkę wąskotorową z Uhnowa do Włodzimierza Wołyńskiego, która biegła przez Turkowice. Od 1918 roku przeszła pod zarządek cywilny. Kolej istniała do roku 1985, służąc do przewozów towarów i pasażerów. W Turkowicach zbudowano jeden z przystanków kolejowych, usytuowany przy Turkowice Zakład.

Spis z 1827 roku notował wieś w powiecie tomaszowskim i parafii Nabroż. Liczyła wówczas 54 domy i 346 mieszkańców. W 1880 roku wieś liczyła 66 domów i 813 mórg gruntu, natomiast folwark dalszych 1162 morgi gruntu. We wsi istniała szkoła początkowa i cerkiew filialna parafii w Sahryniu. W XIX wieku był czynny we wsi wiatrak drewniany o konstrukcji słupowo-ramowej, z zewnątrz oszalowany.

W latach 1900-1905 wybudowano we wsi murowany, jednopiętrowy gmach szkolny, który wchodził w skład kompleksu budynków prawosławnego klasztoru żeńskiego. W 1903 roku założono tutaj seminarium nauczycielskie, a 1-klasowa szkoła początkowa I i II stopnia do 1915 roku mieściła się w drewnianym budynku. W 1904 roku uczył tutaj Józef Lewko, a 1914 roku Anisa Dubiaga i Teodor Siwak. W 1916 roku utworzono we wsi szkołę polską, a jej pierwszą kierowniczką w latach 1916- 1919 została Julia Nyklówna. Stopień organizacyjny szkoły wzrósł w 1918 roku do szkoły dwuklasowej, w 1919 roku - czteroklasowej, 1920 roku - pięcioklasowej, 1921 roku - sześcioklasowej, a w 1927 roku - siedmioklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej. Po Julii Nyklównie kierownikami byli kolejno: Ziemowita Jaworska (1919-1921), siostra Stefania Czuprysiówna (1921-1922),

Eugenia Eberhardtowa (1922- 1927), Zofia Założyna (1927-1929), Stanisława Dąbrowska (1929-33), Piotr Greniuk (1933-1934), Kazimierz Konstantynowicz (1934-1939), Zygmunt Bondyrowicz (1939-1943) oraz siostra Aniela Polechajło (1943-1944). Podczas okupacji szkoła działała w ograniczonym zakresie. W tym czasie, za swoją działalność, zginął śmiercią tragiczną z rąk kolaborantów lub bandy UP inż. Zygmunt Stakowski twórca kolejki linowej na Kasprowy Wierch, kierownik szkoły Zygmunt Bondarewicz i w bestialski sposób zamordowano siostrę Longinę i 7 wychowanków. Jednocześnie w budynku szkolnym za zgodą Niemców zamieszkał pop oraz kilka mniszek. W 1945 roku wznowiono naukę w szkole, którą kolejno kierowali: Konstanty Garlecki (1945-1948), siostra Helena Kowalska (1948-1949), Jan Kraszewski (1949-1951), Marian Kaszuba (1951-1973), Jan Guźmięga (1973-1983), Krystyna Cieśla (1983-2002) i od 2002 roku Zofia Sawczuk.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku w budynkach poklasztornych w Turkowicach założono Zakład dla Sierot Wojennych, który w lutym 1919 roku przejęły siostry Służebniczki NMP ze Starej Wsi. Ich przełożoną była siostra Stanisława (Aniela Polechajło). W 1923 roku, zapewne z inicjatywy sióstr służebniczek, otwarto przy zakładzie preparandę, czyli szkołę przygotowującą do seminarium nauczycielskiego, a w roku 1924 utworzono seminarium nauczycielskie, którego pierwszym dyrektorem został Michał Eberhardt. Prefektem tego seminarium był początkowo ks. Marian Dąbski, a następnie od 1926 roku ks. Grzegorz Polichowski. Działalność seminarium była krótka i skończyła się w 1929 roku. Ukończyło go zaledwie dwa roczniki absolwentów, którzy w znaczącym stopniu zasilili kadrę nauczycielską powiatu hrubieszowskiego.

W okresie międzywojennym Turkowice były dużą miejscowością liczącą 126 domów i 803 mieszkańców, w tym 350 Ukraińców i 9 Żydów. Istniały tu dwa sklepy spożywcze (J. Jeża i J.Podlewskiego). We wsi był także szewc - J. Piliś. Według danych A. Saładiaka w roku 1930 wybudowano tu trzecią cerkiewkę, którą jednak rozebrano w roku 1938, podczas akcji rewindykacyjnej. Tuż przed wybuchem II wojny światowej w Turkowicach 1 maja 1939 roku erygowano parafię rzymskokatolicką. Na kościół parafialny przeznaczono wybudowaną w roku 1870 kaplicę grobową Makomaskich. Po niewielkich przeróbkach jest to jednonawowy kościół murowany w stylu klasycystycznym. W jego podziemiach chowano zmarłych z rodziny Makomaskich.

Do nowo powstałej parafii włączono następujące miejscowości: Adelinę, Malice, Wronowice i Turkowice. Pierwszym proboszczem został ks. Marian Dąbski. W 1943 roku ze względu na groźbę zabójstwa ze strony członków UPA, ksiądz wyjechał, a na jego miejsce przyszedł, jako kapelan Zakładu, ks. Stanisław Bajko, który także administrował sąsiednie kościoły niemające proboszcza w Mirczu i Sahryniu. W latach 1950-1970 proboszczem turkowieckim był ks. Michał Kot, który przeszedł stąd na dziekana do Tyszowiec. Później funkcję proboszcza pełnili kolejno: ks. Władysław Kogut (1970-1980), ks. Jan Kowalski (1980-1984), ks. Stanisław Żak (1984-88), ks. Grzegorz Janiec (1988-1990), ks. Józef Godzisz (1990-1992), ks. Stanisław Nazarczuk (1992-1997), a w latach 1997-2003 ks. Witold Batycki. Od 2003 roku proboszczem jest s. Ryszard Antonik.

Zakład dla Sierot odegrał dużą rolę w okresie II wojny światowej, przechowując kilkaset dzieci żydowskich, polskich i ukraińskich. Siostry służebniczki, wykazały się przy tym nie tylko poświęceniem, ale i dużą odwagą. Szczególną zasługę w tej sprawie należy przypisać siostrze przełożonej Anieli Polechajło. W okresie okupacji istniał na terenie Zakładu również obóz pracy dla ludności żydowskiej, zatrudnionej przy regulacji Huczwy.

W dniu 9 marca 1944 roku oddział AK pod dowództwem chor. Mariana Pilarskiego „Groma” uderzył na Turkowice. Po krótkiej walce miejscowa placówka ukraińska została rozbita, a wieś niemal całkowicie spalona. Ocalały wówczas tylko dwa domy. Po wojnie gospodarstwa odbudowano.

Siostry Służebniczki prowadziły Zakład dla Sierot do roku 1951, kiedy przekazano go osobom świeckim. W 1954 roku w jego budynkach utworzono Ośrodek Szkolenia Kadr Mechanizacji Rolnictwa, przekształcony w 1959 roku na dwuletnią Zasadniczą Szkołę Rolniczą, a następnie w Technikum Rolnicze. W 1989 roku powstało 5-letnie Technikum Cukrownictwa, a cztery lata później 4-letnie Liceum Ekonomiczne. Kolejna reorganizacja nastąpiła w 1995 roku, kiedy utworzono 4-letnie Liceum Zawodowe.

Po wojnie w Turkowicach przez kilka lat mieściła się siedziba gminy Miętkie, a funkcję wójta sprawowali kolejno: Bronisław Rzeszutko (1944), Roman Kurcman (1945-1946), Wiktor Radomski (1947-1948) i Franciszek Kawula (1949). W 1947 roku utworzono w Miętkiem Gminną Spółdzielnię „Samopomoc Chłopska”, a jej prezesem został Tomasz Górak. W roku następnym Spółdzielnię przeniesiono do Turkowic, a potem do Mircza.

W latach 1955-1972 Turkowice były siedzibą Gromadzkiej Rady Narodowej, w której skład weszły miejscowości: Adelina, Lipowiec, Miętkie Kolonia, Sahryń, Sahryń Kolonia, Turkowice, Wronowice i Zagajnik. Funkcję przewodniczącego GRN pełnił w latach 1955-1972 Stefan Łagowiec, po nim był Tadeusz Hawryluk.

Do ważnych inicjatyw społecznych należy zaliczyć utworzenie jednostki OSP i Kółka Rolniczego. W 1963 roku Tadeusz Hawryluk i Stanisław Chudoba założyli w Turkowicach Ochotniczą Straż Pożarną.

Ważną instytucją we wsi był Wiejski Ośrodek Zdrowia. Powstał on w 1972 roku w wyniku kolejnej reformy służby zdrowia. Pierwszym kierownikiem tej placówki został lek. med. Czesław Jurkiewicz. Później funkcję tę pełnili: Marek Skubis, Jacek Badzian, Maria Mosińska i Stanisław Glazar.

Na początku lat 70. utwardzono drogę Turkowice - Adelina. We wsi istniał także Urząd Pocztovo-Telekomunikacyjny (w pewnych okresach występował jako Agencja), którego pierwszym naczelnikiem był Konstanty Kazanowicz. Urząd mieścił się początkowo w Domu Dziecka, od 1962 roku na plebanii, w latach 1967-1985 w mieszkaniu prywatnym, a od 1985 roku w remizie (dzisiejszym Domu Kultury). Po Konstantym Kazanowiczu funkcję naczelnika UP-T pełnili kolejno: Janina Zdyb, Jadwiga-Krystynek, Barbara Grodzicka, Tadeusz Pawłoś (1955-1985) i od 1985 roku Lucyna Parzyńska. W 1949 roku doprowadzono do Urzędu Pocztovo-Telekomunikacyjnego łączność telefoniczną i zamontowano ręczną centralę telefoniczną. W 1992 roku zmieniono centralę ręczną na automatyczną.

W 2001 roku wieś liczyła 126 domów i 571 mieszkańców, a pod koniec 2006 roku 526 mieszkańców.

2.2.2. Turkowice w archeologii

W wyniku badań powierzchniowych prowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) na terenie miejscowości odkryto 30 stanowisk (punktów osadniczych). Pierwsze ślady osadnictwa pochodzą ze wczesnego neolitu i związane są z kulturą lubelsko-wołyńską (4700-3400r. p.Chr.). Podczas badań wykopaliskowych odkryto duży fragment misy oraz drobne fragmenty innych naczyń glinianych charakterystycznych dla tej kultury. Bardzo ciekawe są znaleziska zaliczane do kultury pucharów lejkowatych (4200-2900r. p.Chr.). Podczas badań archeologicznych odkryto tu ślady obozowiska ze wczesnej fazy rozwojowej tej kultury. Również z badań powierzchniowych pochodzą materiały zaliczane do tej kultury. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują wyroby krzemienne i kamienne: siekierki, toporek i żarno. Dwa toporki kamienne oraz kilka fragmentów ceramiki zaliczono do kultury ceramiki sznurowej (2900-2200r. p.Chr.). W Turkowicach odkryto również cmentarzysko kultury mierzanowickiej (2300-1600r. p.Chr.). Groby szkieletowe wyposażone były w zausznice miedziane w kształcie wierzbowego liścia, zawieszki z zębów zwierzęcych, drobne narzędzia krzemienne oraz kościaną tarczkę. Kilka znalezisk luźnych z terenu Turkowic datować można na wczesną epokę brązu. Wśród tych materiałów są krzemienne skrobacze, wiórowiec i siekierka krzemieniowa, a także naczynie gliniane. Nieliczny materiał ceramiczny pochodzący zarówno z badań wykopaliskowych, jak i powierzchniowych związany jest z kulturą trzciniecką (1600-1200r. p.Chr.). Osadnictwo to związane jest zapewne z istniejącym opodal cmentarzyskiem kurhanowym, położonym jednak już na terenie sąsiednich Tyszowiec. Dalsze ślady osadnictwa związane są z kulturą pomorską (550-200r. p.Chr.). Znaleziono tutaj podczas badań powierzchniowych duże fragmenty charakterystycznego dla tej kultury garnka zdobionego podwójnymi guzami, o powierzchni zewnętrznej chropowatej. Z okresem rzymskim należy łączyć znalezisko trzech srebrnych denarów rzymskich (151-165r. n.e). Nieliczne też są stanowiska wczesnośredniowieczne, choć osadnictwo występuje tutaj od IX-X wieku, a teren leży w bezpośrednim sąsiedztwie grodu w Czerwieniu.

2.3. Struktura przestrzenna miejscowości

Tereny wsi Turkowice przynależą, tak jak cała gmina, do makroregionu pod nazwą Zamojszczyzna i to z jej, burzliwą historią jest związany układ przestrzenny miejscowości. Zniszczenia wojenne, przesiedlenia, eksterminacja ludności polskiej ze strony okupanta niemieckiego, a także nieustające walki ludności polskiej z ukraińską, nacjonalizacja w okresie powojennym sprawiły, że wieś po części straciła swój „kresowy” charakter. Wiele charakterystycznych zabudowań uległo nieodwracalnym zniszczeniom, a na ich miejsce powstał nieład urbanistyczny. Występuje typ siedlisk z zabudową wolno stojącą wokół podwórza zakreślonego zazwyczaj w prostokąt, zwrócony szczytem do drogi przez wieś,

niezależnie czy ustawienie domu mieszkalnego jest szczytowe czy kalenicowe. Oba rozwiązania występują w Turkowicach z przewagą ustawienia kalenicowego i z przysunięciem domu mieszkalnego do drogi. Większość budynków powstałych w II połowie XX w. charakteryzuje się budową jednokondygnacyjną wykonaną przeważnie z popularnego pustaka, z elewacją tynkową o dwuspadowych dachach i niskim kącie nachylenia, krytych przeważnie eternitem, blachą. Budynki gospodarcze wolno stojące, ustawione kalenicowo, wokół prostokątnego podwórza. Domy mieszkalne mają różne gabaryty. W nielicznych przypadkach łączone są z zabudową inwentarską, na którą składa się kilka oddzielnych budynków gospodarskich ustawionych w czworobok wokół podwórza, najczęściej ze stodołą na tylnym, krótszym boku działki. Brak jest pełnych zagród z zabytkową zabudową drewnianą charakteryzującą się poszyciem dachowym zwanym "strzechą", wytypuje tylko kilka pojedynczych domów z przełomu XIX i XX w., pokrytych strzechą lub drewnianą dachówką, parterowych z małymi, z zasady 4 otworami okiennymi, 2 izbowymi o konstrukcji budowlanej drewnianej bądź trzciniowo-glinianej. Bardzo charakterystyczne jest także wznoszenie przy skromnych drewnianych domach okazałych, nowszych, murowanych stodoł, usytuowanych na tyłach siedlisk. Podwórka otaczane są zazwyczaj płotami siatkowymi bądź drewnianymi sztachetowymi, które coraz częściej wypierane są przez te pierwsze.

Na obszarze gminy brak jest charakterystycznego budownictwa wiejskiego, które jeszcze do niedawna dominowało na omawianym terenie. Ostatnie kilkanaście lat przyniosło wyparcie drewnianej architektury ludowej, na rzecz murowanych, bezstylowych domów.

Pomimo występującej dysharmonii budowlanej związanej czy to z zawirowaniami historycznymi, czy też z panującym nieskalanym stylem budownictwa nowożytnego wieś zachowała swój układ przestrzenny oparty na planie ulicówki, pomimo ubytków w zabudowie i wprowadzenia współczesnych, dysharmonizujących budynków.

Obwód miejscowości charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Z rzeką, a konkretnie z jej biegiem z jednej strony, a z drugiej strony ze szlakiem linii wąskotorowej oraz przebiegiem dróg powiązana jest dominanta przestrzenna miejscowości (dominanta płaska), której układ przestrzenny można określić jako „liniowy”. Widoczne jest nasilenie zabudowy w okolicach, świetlico-remizy wiejskiej - będące wyznacznikiem dominanty przestrzennej wysokościowej, przy której biegnie ciąg komunikacyjny - droga powiatowa 3428L i droga gminna 111311L. W budynku świetlicy ulokowany jest sklep spożywczo-przemysłowy, niedaleko znajduje się przystanek komunikacji publicznej. Granicę wsi od strony zachodniej, tj. kompleksu Zespołu Szkół, mieszczącego się w budynkach dawnego klasztoru, stanowi rzeka Huczwa.

Opis obiektów dominanty przestrzennej tj. świetlicy znajduje się w rozdziale 3.3 "INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA".

2.4. Opis obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne

Obszar zlokalizowany jest w centrum Turkowic, u zbiegu 2 głównych dróg przebiegających przez miejscowość-tj. droga powiatowa nr 2428L z Werbkowic do Tyszowiec, oraz droga gminna nr 111315L. W obrębie wskazanego obszaru znajdują się najważniejsze punkty w miejscowości o znaczeniu handlowym, usługowym, kulturowym i rekreacyjnym. Zalicza się do nich świetlico-remizę. Przedstawiony powyżej obszar ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne pełni funkcję centrum, czyli obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych.

Niestety jak wynika z analizy przedstawionej w powyższym dokumencie, teren ten wymaga niezbędnej interwencji naprawczej. W pierwszej kolejności dotyczyć ona będzie remontu świetlico-remizy, w przyszłości niezbędna jest także rozbudowa przyległego do niej terenu, budowa parkingu, placu zabaw. Niezbędne i konieczne jest ich przystosowanie do obecnych potrzeb infrastruktury technicznej, a także funkcjonalnych. Odnowa budynku świetlicy oraz przyległego do niej terenu w sposób przyjazny mieszkańcom i turystom wytworzy zorganizowaną przestrzeń wspólną i powiąże ją z pozostałymi znaczącymi elementami miejscowości i ciągami komunikacyjnymi. Uzupełni ofertę miejscowości, tworząc infrastrukturę nie tylko dla dzieci i ich rodziców, ale osób starszych oraz niepełnosprawnych. Będzie to też miejsce wytchnienia dla turystów korzystających z atrakcji turystycznych na terenie miejscowości, jak i całej gminy. Funkcjonalność świetlicy, jej przystosowanie do pełnienia swoich zadań kładzie także potrzebę działań poprawczych, tak aby mieszkańcy, goście w tym turyści odwiedzający miejscowość mogli spotykać się na imprezach kulturalnych oraz sportowych integrujących społeczność. Przedsięwzięcie zapoczątkuje realizację wspólnych działań mieszkańców na rzecz poprawy warunków i jakości życia na wsi.

Dostępność obszaru:

- dostępność mobilna: droga powiatowa 2428L; przystanki autobusowe po obu stronach drogi powiatowej; droga gminna 111315L
- dostępność piesza: brak ciągów pieszych wzdłuż drogi, wykorzystywane są pobocza.

Rys.4. Wizualizacja obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjającego nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne ujęte z lotu ptaka

Dane i potrzeby zamieszczone w opisie uzupełnione są innymi zapisami ww. dokumencie m. in. w pozycji „Struktura przestrzenna miejscowości”, „Obiekty i tereny” oraz „Planowane zadania inwestycyjne i przedsięwzięcia aktywizujących społeczność lokalną”, stanowiąc komplementarną całość opisu miejscowości, jej charakterystyki i potrzeb.

3. Inwentaryzacja zasobów

3.1. Środowisko przyrodnicze

3.1.1. Walory krajobrazu

Wieś Turkowice położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego. Obszar zabudowany otoczony jest przez łąki oraz pola uprawne poprzecinane siecią rowów, urozmaicone roślinnością drzewiastą, bogatą gamą gatunków traw i ziół. Od wschodniej strony przez miejscowość przepływa rzeka Huczwa, przecinając pobliskie łąki. W północnej części znajdują się kompleksy leśne. Występowanie tak wielu elementów przyrodniczych sprawia, że krajobraz jest urozmaicony z zachowaną równowagą tych elementów i dobrze wkomponowanymi obiektami w przyrodę.

Jest to wieś powierzchniowo jedna z większych w Gminie Werbkowice jednak o niewielkich cechach zurbanizowania, oddalona od zgiełku i hałasu miasta. Krajobraz jest rolniczy bez cech uprzemysłowienia, o niedużym stopniu przekształcenia.

3.1.2. Walory klimatu

Główne cechy klimatu dla rejonu Turkowic to:

- klimat z przewagą wpływów kontynentalnych;
- zimy długie i chłodne;
- lata ciepłe;
- przeważają wiatry z sektora zachodniego i południowo-zachodniego.

Położenie miejscowości w dolinie powoduje, że amplitudy zjawisk pogodowych są złagodzone, przez co warunki klimatu są korzystne.

3.1.3. Walory szaty roślinnej

Jest to obszar o znikomym uprzemysłowieniu, a nawet w ogóle nie występującym, dlatego, też stanowi enklawę roślinności zbliżonej do stanu naturalnego. Priorytetowe znaczenie ma wyjątkowe bogactwo florystyczne i zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych oraz duży stopień naturalności siedlisk. Na zmienny krajobraz wpływają pola uprawne i użytki zielone poprzecinane rowami melioracyjnymi, występowanie małych skupisk drzewnych i zakrzaczeń. Roślinność jest zdrowa, bujna nieskażona cywilizacją, niezniszczona kwaśnymi deszczami. Bogata roślinność trawiasta, zakrzewienia chronią glebę przed erozją i wymywaniem. Łąki zachwycają obfitością barw i gatunków szczególnie latem. Zestaw gatunkowy roślin zależy od warunków środowiskowych, przede wszystkim od wilgotności podłoża. Łąki znajdują się w dolinie rzeki i są rokrocznie zalewana występującą z brzegów koryta wodą Huczwy, jak również wodą topniejącego śniegu z sąsiednich pól. Jest to naturalne nawożenie łąki, decydujące o obfitości zbiorowiska.

3.1.4. Fauna

Występujące w Turkowicach lasy oraz stosunkowo mało przekształcone środowisko naturalne są bogate w różnego rodzaju zwierzęta łowne takie jak: sarny, zające, dziki oraz bobry, lisy, borsuki, łasice. Okoliczne łąki stanowi ostoję ptaków takich jak: czajki, kilka rodzin bociana białego, bażanty, kuropatwy oraz inne gatunki. Nad Huczwa można zaobserwować obecność wielu gatunków owadów jak np. ważki. Łąki stwarzają również doskonałe warunki do życia dla wielu drobnych gryzoni jak np. kret czy mysz.

3.1.5. Gleby

Teren Gminy Werbkowice należy do obszarów o najlepszych warunkach glebowych w województwie lubelskim i jednego z najlepszych na terenie Polski. Jest to efektem występowania tu czarnoziemów, ale także innych doskonałych pod względem rolniczym gleb takich jak rędziny, gleby brunatne wytworzone na lessach i inne.

Gleby tu występujące posiadają doskonałe warunki fizykochemiczne, tj. niewielki udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych w ogólnym obszarze użytków rolnych poniżej 40%. Gleby kwaśne należy poddać procesowi wapnowania, w celu poprawy właściwości fizykochemicznych, chemicznych i fizycznych, wzrostu plonów roślin uprawnych i poprawy ich jakości.

Gleby gminy cechują się niewielkim udziałem użytków rolnych o bardzo niskiej i niskiej zasobności w przyswajalny fosfor (poniżej 40%), potas (poniżej 40%) i magnez, (poniżej 20%).

Prowadzone wzdłuż trasy drogi krajowej 74 (Kielce-Zamość-Hrubieszów-Zosin) badania gleb wykazują, że udział elementów z grupy tzw. metali ciężkich wykazuje zerowy stopień zanieczyszczenia rozumiany jako zawartość naturalna.

3.1.6. Rzeka Huczwa

Ważnym elementem dla rozwoju środowiska przyrodniczego na terenie sołectwa Turkowice, jak i tym bardziej gminy, czy powiatu jest rzeka Huczwa przepływająca przez Turkowice. Większa część powiatu hrubieszowskiego odwadniana jest przez Huczwę. Powierzchnia jej dorzecza wynosi 1394,3 km². Rzeka w dolnym biegu nie jest uregulowana.

Korytarz ekologiczny biegnący wzdłuż doliny rzeki Huczwy, na którym zachowany został naturalny krajobraz doliny, terenami łąkowymi i bagiennymi. Na terenie korytarza nie mogą być lokalizowane obiekty mogące zagrażać środowisku naturalnemu tj.: zakłady przemysłowe, obiekty rolnicze, obiekty gospodarcze. Wskazane jest natomiast lokalizowanie ścieżek pieszych i rowerowych, realizowanych w taki sposób, aby nie został naruszony naturalny układ zadrzewień, łąk oraz pól uprawnych.

Znaczenie gospodarcze rzeki dla celów rolniczych jest duże, nie mniejsze jest znaczenie sportowo-turystyczne, sanitarne itd. Huczwa dostarcza wody dla zakładów przemysłowych, do niej doprowadzone są ścieki tych zakładów. Ludność miejscowości leżących nad Huczwą pobiera z niej wodę.

Na terenie gminy Werbkowice widoczny jest brak wykorzystania potencjału sportowo-rekreacyjnego i stricte turystycznego rzeki Huczwy i terenów bezpośrednio do niej przyległych o bardzo dużej powierzchni. W samej miejscowości Turkowice, jak i na terenie Gminy Werbkowice brakuje infrastruktury około rzecznej. Instytucje prowadzące działalność rekreacyjno-sportową, czy też osoby fizyczne prowadzące działalność agroturystyczną, nie wykorzystują potencjału rzeki, która w znaczący sposób stworzyłaby możliwość rozwoju sektora rekreacyjno-sportowego oraz uzyskania większych dochodów zarówno dla miejscowości Turkowice, jak i całej gminy.

Rys. 5. Huczwa

3.2. Dziedzictwo kulturowe

Kompleks Prawosławnego Monasteru w Turkowicach

Żeński klasztor prawosławny w diecezji lubelsko-chełmskiej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Powstał w 1903 jako jeden z monasterów niekontemplacyjnych założonych w zachodnich eparchiach Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego przy wsparciu cara Mikołaja II i jego żony Aleksandry Fiodorowny. Na miejsce budowy monasteru wybrano Turkowice z uwagi na istniejący wśród miejscowej ludności ukraińskiej kult Turkowickiej Ikony Matki Bożej. Mniszki zajmowały się głównie pracą społeczną: prowadziły szkoły, szpital, aptekę oraz sierociniec. Klasztor został powołany również w celu wzmacniania wpływów prawosławia oraz kultury rosyjskiej na ziemiach wcielonych do Imperium Rosyjskiego na mocy rozbiorów Polski. Był również ważnym celem pielgrzymkowym. Działał do wyjazdu zakonnic na bieżęństwo, z którego większość nie wróciła.

W budynkach monasteru w Turkowicach działały następnie instytucje dobroczynne prowadzone przez siostry służebniczki, zaś po ich likwidacji w PRL – szkoła rolnicza. Wykupienie części zabudowań przez prawosławną diecezję lubelsko-chełmską pozwoliło na reaktywację klasztoru, dokonaną w 2008 dekretem arcybiskupa Abła (Popławskiego)⁴.

⁴ http://pl.wikipedia.org/wiki/Monaster_Opieki_Matki_Bo%C5%BCej_w_Turkowicach

Rys. 6. Dawna „czajniara”przerobiona na cerkiew

Rys. 7. Dawne Seminarium Żeńskie, następnie siedziba Zespołu Szkół im.
J. Poniatowskiego

Rys. 8. Dawny Dom dla duchowieństwa, dziś siedziba Publicznej Szkoły Podstawowej

Rys. 9. Budynek wchodzący w skład monasteru

Rys. 10. Budynek mieszkalny sióstr prawosławnych wzniesiony w 2010 roku

Obiekty religijne

Są to obiekty na terenie Turkowic będące szczególnym miejscem kultu wiary chrześcijańskiej. Przy tych obiektach religijnych w maju odbywają się spotkania modlitewne zwane "majówkami" oraz poświęcenie pól.

Rys. 11. Pomnik z figurą Świętego Józefa z inskrypcją: „Wdzięczni za ocalenie w czasie wojny 1939-45 ten pomnik wznosimy 1948 r.” Mieszkańcy postawili ten pomnik jako votum dziękczynne za ocalenie i przetrwanie tuż po wizycie Księdza Biskupa Stefana Wyszyńskiego w 1947 roku w Zakładzie”

Rys. 12. Krzyże na placu przykościelnym

Rys. 13. Krzyż upamiętniający istnienie prawosławnego monasteru w Turkowicach, postawiony w 1999 roku naprzeciwko cerkwi

Rys. 14. Przydrożne krzyże.

Rys. 15. Pomnik pamięci zamordowanej siostry Longiny i siedmiu wychowanków domu dziecka prowadzonego przez siostry Służebniczki, postawiony w 63 rocznicę ich śmierci

Rys. 16. Na murowanym postumencie kamienna rzeźba św. Floriana z I. poł. w. XIX

Rys. 17. Kaplica pw. Bożego Pokoju

Kościół parafialny

Kościół, pw. Niepokalanego Serca NMP, został wybudowany wr. 1870 z fundacji rodziny Makomaskich. W podziemiach jego chowano zmarłych z rodziny fundatorów. W czasie okupacji Niemcy kościół zamienili na magazyn zbożowy. Wr. 1973 wyremontowano dach, a wr. 1974 przeprowadzono gruntowny remont (tynki, malowanie farbą emulsyjną).

Kościół murowany, jednonawowy, klasycystyczny, przy kościele zakrystia. Jest on wyposażony w drewniany ołtarz z obrazem będącym kopią Madonny Sykstyńskiej. Na drewnianym chórze są bardzo małe organy ręcznej roboty z okresu przedwojennego. Ponadto w kościele mieści się obraz św. Antoniego barokowy, odnowiony wr. 1948 przez mal. Aleksandra Mizerskiego. Epitafium Pawła Makomaskiego (zm. wr. 1824), marmurowe, w nowszym obramieniu, przeniesione z kościoła w Żulicach (pow. tomaszowski)⁵.

⁵ <http://www.diecezja.zamojskolubaczowska.pl/parafia,182>

Rys. 18. Kościół parafialny w Turkowicach

Cmentarze

Cmentarz prawosławny-nieczynny

Położenie - 200 m na południe od czynnego cmentarza grzebalnego, 400 m od kościoła, przy drodze do szkoły rolniczej w Turkowicach, wśród pastwisk.

Historia - cmentarz założony został w 1914r. Przy drewnianym krzyżu z 1905 r. pochowano żołnierza armii rosyjskiej. W 1915r. grzebano tu zmarłych podczas epidemii cholery. Po wypełnieniu się cmentarza przy cerkwi (grekokatolickiego, późniejszego prawosławnego), do lat 20. cmentarz epidemiczny był jedynym w okolicy. Korzystali z niego mieszkańcy Turkowic, bez względu na wyznanie. Po założeniu nowego cmentarza, stary był nieczynny aż do lat 50. W latach 50. grzebano tu prawosławnych. Obecnie nieużytkowany.

Układ - prostokąt o powierzchni 0,06 ha, bez podziału na kwatery. Stan zachowania - przy wschodniej granicy znajduje się krzyż drewniany z 1905 r. z inskrypcją „Boże błogosław nam na długie lata. Za 1905 r.". Wystawiony został prawdopodobnie jako dziękczynny, po ukazie carskim o tolerancji religijnej. Przy krzyżu mogiła żołnierska z 1914 r. Ponadto jest tu 8 krzyży drewnianych z lat 50. oraz mogiły ziemne. Kilka grobów porządkowanych okazjonalnie. Drzewostan - niewielkich rozmiarów (klony, jesiony, wierzba, brzoza, świerk, sosna i krzewy porzeczeki). Ogrodzenie - metalowa siatka przy metalowych słupach, częściowo uszkodzona.

Cmentarz rzymskokatolicki-czynny

Położenie - przy drodze do szkoły rolniczej, 150 m na południe od kościoła i 200 m na północ od cmentarza prawosławnego. Historia - cmentarz założony został w latach 20. ub. wieku dla mieszkańców Turkowic, bez względu na wyznanie. Grunt pod cmentarz podarował dziedzic Turkowic - Makomaski. W 1939r. powiększony został o kwaterę dla nowo

utworzonej parafii rzymskokatolickiej. Układ - czworobok o powierzchni 1,08 ha, podzielony na dwie kwatery alejką biegnącą ze wschodu na zachód. W południowo-wschodniej części cmentarza nagrobki prawosławne, kierowane na wschód. Pozostałe kierowane są w stronę alejki.

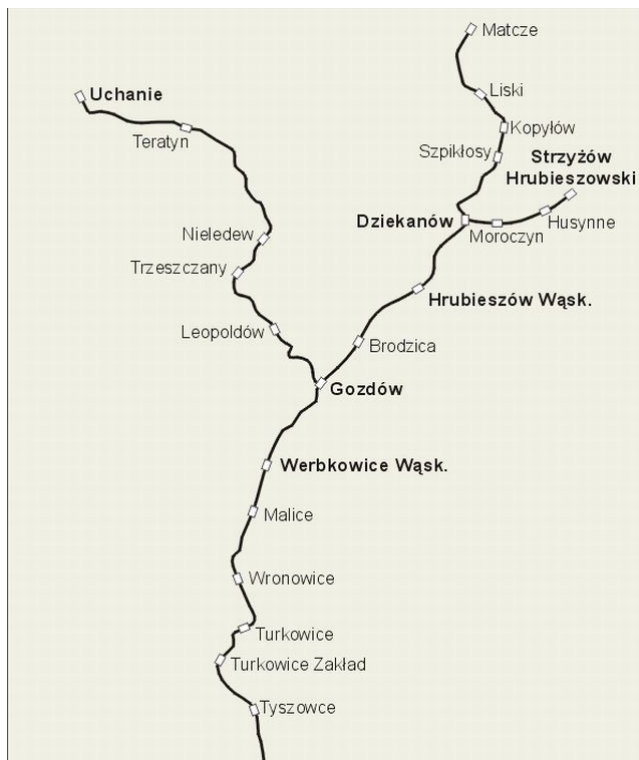
Stan zachowania - na cmentarzu znajduje się 6 kamiennych nagrobków sprzed 1945r. Są to krzyże na prostopadłościennych postumentach i kopcach kamieni oraz rzeźby - Chrystusa dzwigającego krzyż i Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej. Inskrypcje nagrobne po rui Powojenne groby z metalowymi krzyżami, przy mogiłach ziemnych obwiedzionych betonowymi opaskami oraz lastrkowe Stelle z krzyżami. Wyróżnione mogiły - symboliczny grób Władysława Stokowskiego, architekta, podporucznika Warszawskiej Brygady Motorowej. Stokowski był wychowankiem domu dziecka w Turkowicach. Szkołę średnią kończył w Hrubieszowie, w Warszawie - politechnikę. Projektował między innymi kolejkę linową z Kuźnicy na Kasprowy Wierch. W 1939 r. brał udział w bitwie pod Tomaszowem. Po rozbiciu brygady przedostał się pod Turkowice, gdzie został zabity przez Ukraińców i utopiony w torfiance. Drzewostan - lipa (8), jesion, tuje. Lipy wyznaczają najstarszą kwaterę. Ogrodzenie - siatka metalowa przy metalowych słupach na podmurowaniu.

Kolej wąskotorowa⁶

Hrubieszowska Kolej Dojazdowa (HKD) - sieć kolei wąskotorowych istniejących na terenie powiatów hrubieszowskiego, tomaszowskiego, chełmskiego i zamojskiego w XIX i XX wieku. Początek sieci dał kilkukilometrowy odcinek Poturzyn - Kryłów otwarty pod koniec XIX wieku (po 1887 r.), wówczas jeszcze kolejki konnej (o rozstawie 750 mm). W 1918r. po przejściu sieci pod administrację polską zbudowano siedzibę zarządu HKD oraz wieżę wodną w Hrubieszowie, budynki dworców w Werbkowicach, Turkowicach, Łaszczowie i Gozdowie. Do lat 70. XX wieku dobudowywano i rozbierano różne odcinki kolei, jedna z powodu rozwoju transportu samochodowego, a co za tym idzie zmniejszania się liczby przewozów kolejowych, zaprzestano budowy nowych odcinków, zaprzestano modernizacji, a co więcej kolej powoli zaczęto likwidować. Na przełomie lat 80. i 90. podjęto decyzję o całkowitej likwidacji HKD z powodu nierentowności, a także zniszczonego taboru i braku środków na jego naprawę. W dniu 13 stycznia 1990r. zamknięto Werbkowice - Byków (Werbkowice, Malice, Wronowice, Turkowice, Turkowice (zakład), Tyszowce, Tuczapy, Dobużek, Łaszców, Rokitno, Ulhówek, Tarnoszyn, Byków), a 8 maja 1991r. zawieszono ruch na ostatnich czynnych odcinkach Werbkowice - Hrubieszów - Strzyżów, Gozdów - Nieledeń oraz Dziekanów - Szpikołosy, a już 17 maja postanowiono je zlikwidować całkowicie. Przedstawicielom Towarzystwa Miłośników Kolei, 27 listopada 1992r. udało się ostatni ocalały odcinek kolei Hrubieszów - Werbkowice wpisać na listę zabytków. Ostatni pociąg odjechał do Werbkowic 12 lipca 1993r. Od tego czasu tory zarosły dziką roślinnością, zaś budynki oraz sprzęt kolejowy zostały zniszczone lub przeznaczone do innych celów. Obecnie linię Hrubieszów-Werbkowice zamierza się reaktywować z przeznaczeniem dla

⁶ http://pl.wikipedia.org/wiki/Hrubieszowska_Kolej_Dojazdowa

ruchu turystycznego oraz utworzyć na jej terenie Muzeum Kolei Wąskotorowej.

Rys. 19. Szlak kolei wąskotorowych

3.2.1. Atrakcyjność turystyczna

O atrakcyjności turystycznej miejscowości Turkowice decydują przede wszystkim malownicze drogi i ścieżki polne idealne dla turystyki pieszej, rowerowej i konnej - piękne krajobrazy, urozmaicony teren. Turkowice może być propozycją dla tych, którzy chcą odpocząć od cywilizacyjnego pośpiechu. Jest to miejscowość o stosunkowo dużej powierzchni na tle gminy, przyrodniczo bardzo bogata, jest to teren zielony, czysty z niewielką ilością zabudowań, z dostępem do rzeki i lasu.

Największą atrakcją architektoniczną i historyczną jest Komplex Prawosławnego Monasteru.

Dużymi plusami jest obecność obszaru Natura 2000 „Ostoja Tyszowiecka”, który odznacza się wybitnymi walorami ornitologicznymi oraz sąsiedztwo z miejscowością Czerwno „Czerwień” (gmina Tyszowce), pozostałości jednego z grodów czerwieńskich, ziem stanowiących w X i XI wieku przedmiot rywalizacji polsko-ruskiej.

Położenie wsi Turkowice stwarza doskonałe warunki do aktywnego wypoczynku oraz do korzystania z dobrodziejstw turystyki. Bez jakiegokolwiek specjalistycznego sprzętu możemy zwiedzić pieszo niemalże cały region. Gęsta sieć dróg i ścieżek polnych wiedzie wzdłuż brzegów Huczwy, lasami i łąkami.

Przyległe, urozmaicone kompleksy leśne przyciągają miłośników przyrody do długich wycieczek pieszych, rowerowych, grzybobrań czy do zbierania sezonowych owoców leśnych.

Rzeka Huczwa jest atrakcją dla wędrujących ze swoim krętym korytem i nadrzecznym naturalnym krajobrazem. Wędrówka wzdłuż jej brzegów dostarcza możliwości

podziwiania dużej różnorodności siedlisk przyrodniczych, w których zachowało się wiele naturalnych krajobrazów i bogactwo faunistyczne. Nieuregulowane i niezagospodarowane koryto rzeki, meandrująca rzeka i szeroka dolina zachwycają zawsze, o każdej porze roku. Krajobraz jest szczególnie atrakcyjny w pełni lata, kiedy to różnobarwne dywany łąk kontrastują z błękitem nieba i soczystą zielenią nadrzeczną zarośli. Uważny obserwator, nawet w czasie spaceru dostrzeże bogactwo przyrody. Zaobserwować można świat zwierząt: bobry, które zadomowiły się, kreując nadrzeczny obraz; wśród przybrzeżnej roślinności mieniają się w słońcu ważki. Spacerowanie stanowi przyjemność dla ciała i ducha. Wędkarstwo jest jedną z lepszych form spędzania wolnego czasu oraz rekreacji nad rzeką Huczwą i miejscowymi stawami dla ludzi poszukujących wytchnienia, ciszy i spokoju. Istotne jest, że jest to zajęcie, które może być wykonywane o każdej porze roku, zarówno przez osoby dorosłe, jak i młodzież. Rzeka Huczwa posiada ogromny potencjał, który można wykorzystać w rozwoju wędkarstwa, a przez to wzbogacić atrakcyjność turystyczną tego obszaru.

Z miejsc kultu religijnego godnymi zainteresowania są obiekty sakralne tj.: pomniki czy przydrożne krzyże.

Występują sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki i ekoturystyki. Rozwój turystyki może odgrywać rolę czynnika wzrostu i pełnić funkcję instrumentu wspomagającego restrukturyzację i przemiany społeczno-gospodarcze. Turystyka wywołuje również zmiany wtórne struktury branżowej poprzez pobudzenie rozwoju usług i handlu.

3.3. Infrastruktura społeczna

Świetlico-remiza

Usytuowana w centrum wsi, jest jednym z najważniejszych obiektów pełniących inne funkcje niż wyznaniowe i stricte edukacyjne, a jako świetlica wiejska pełniąc funkcje społeczno-kulturalne jest miejscem spotkań i zabaw mieszkańców miejscowości.

Świetlico-remiza powstała w 1975 roku. Budynek świetlicy położony jest na dz. nr ew. 358/1,358/2 w miejscowości Turkowice, gm. Werbkowice.

Działki są zagospodarowane i znajdują się na niej budynek świetlico-remizy: budynek wolno stojący, piętrowy, częściowo podpiwniczony. Dach stromy - więźar drewniany pokryty blachą trapezową. Budynek posiada przyłącze elektroenergetyczne, wodno-kanalizacyjne oraz telefoniczne. Na działce znajduje się bezodpływowy zbiornik na ścieki sanitarne. Budynek położony jest u zbiegu dróg utwardzonych /działki nr 387, 331, 397/.

Dane techniczne budynku: powierzchnia użytkowa 302 m²; powierzchnia użytkowa 623,54 m²; kubatura 3320 m³; wysokość 10,2 m; ilość kondygnacji nadziemnych 2; budynek częściowo podpiwniczony.

Konstrukcja budynku: technologia tradycyjna; układ konstrukcyjny poprzeczny; ściany zewnętrzne murowane z betonu komórkowego, otynkowane gr. 40cm; ściany piwnic murowane z cegły ceramicznej pełnej 54cm; fundament żelbetowy; strop nad parterem i piwnic - kleina częściowo otynkowany; strop nad piętrem drewniany podwieszany; dach stromy - więźar drewniany, pokrycie blach trapezowa.

Projektowany zakres robót budynku świetlicy-remizy obejmuje: wymianę pokrycia dachowego; ocieplenie ścian zewnętrznych, wymianę orywnowania; malowanie i wymianę drzwi, okien, wymianę instalacji wodno-kanalizacyjnej, wykonanie przewodu wentylacyjnego, wykonanie sanitariatów, prace remontowe wewnątrz budynku, wymiana instalacji odgromowej, montaż z daszków nad wejściem do budynku, remont schodów zewnętrznych i płyty balkonowej, wykonanie opaski odwadniającej.

Obiekt murowany, składający się z 2 kondygnacji:

1. podpiwniczenie
2. parter
 - a) pomieszczenie świetlicowe
 - b) pomieszczenie OSP + 2 garaże
3. piętro
4. pomieszczenie świetlicowe - sala taneczna
5. pomieszczenie świetlicowe - kuchnia (miejsce spotkań KGW)

Świetlicy-remiza wykorzystywana jest przede wszystkim przez KGW, jak również spotkań integracyjnych i rekreacyjnych dla młodzieży oraz dzieci, służy także do sezonowych spotkań religijnych.

Cały obiekt nie jest ogrodzony, teren nie jest zagospodarowany (m. in. brak utwardzonego placu dojazdowego, obiektów małej infrastruktury typu: boiska sportowo-rekreacyjnego). Brak infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, sanitariatów.

Świetlicy-remiza wiejska jest miejscem spotkań zorganizowanych i niezorganizowanych grup dzieci oraz dorosłych mieszkańców wsi. Obiekt pełni funkcje siedziby:

- Koła Gospodyń Wiejskich, do którego czynnie należy 24 osoby,
- Rady Sołectkiej.
- OSP

Obiekt „świetlicowy” skupiający tak ważne i potrzebne instytucje życia społecznego miejscowości, niestety z roku na rok staje się coraz mniej przystosowany do sprawnego funkcjonowania ze względu na stan techniczny, niepozwalający na jego należyte zgodne z przeznaczeniem funkcjonalne użytkowanie. Brak wyposażenia, infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, zagospodarowania terenu wokół świetlicowego niepozwalającego na spełnianie misji takiego typu obiektu. Remont, budowa infrastruktury sanitarnej stworzy podwaliny pod centrum społeczno-kulturalne oraz turystyczne wsi.

Pomimo powyższych braków organizowane są w świetlicy dużym nakładem społecznym, imprezy dla mieszkańców np. Choinka, Dzień Dziecka, ognisko dla dzieci. W programie zawsze są konkursy i zabawy dla dzieci. W trakcie imprezy uczestnicy delektują się ciastem upieczonym przez panie z KGW. Wszystko odbywa się przy muzyce prezentowanej dla każdego pokolenia w formie festynu rodzinnego.

Rys. 20. Świetlino-remiza w Turkowicach

Rys. 21. Pomieszczenie kuchenne

Rys. 22. Sala taneczna

Rys. 23. Wejście na pierwsze piętro

Publiczna Szkoła Podstawowa w Turkowicach, dawniej była szkołą państwową, od roku 2011 prowadzi ją Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Turkowickiej. Dyrektorem szkoły jest Szczepan Jabłoński.

Zespół Szkół im. Józefa Poniatowskiego w Turkowicach. Jego dyrektorem był Stanisław Lis. Z dniem 1 września 2012 szkoła została zamknięta.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Turkowicach - Ośrodek w Turkowicach istnieje przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Koło w Werbkowicach. Swoją działalność warsztaty rozpoczęły 09.1995 roku. Warsztaty prowadzone są w 7 pracowniach, jest rehabilitacja społeczna i zawodowa. Na zajęcia uczęszcza 36 osób z upośledzeniem umysłowym z terenu gminy Werbkowice i Trzuszczany. Dyrektorem warsztatów jest p. Marta Piotrowska - Lachowska.

3.4. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Brak sieci wodociągowej na terenie miejscowości. Woda pobierana jest ze źródeł studni głębinowych.

Energia elektryczna

Cały teren gminy objęty jest siecią energetyczną średniego napięcia, zrealizowaną jako linia napowietrzna na słupach żelbetowych. Odbiorcy zasilani są energią elektryczną niskiego napięcia ze stacji transformatorowych. Ogólny stan linii jest średni, jednak w części gmin wymagają one nakładów inwestycyjnych. Przez teren gminy przebiegają także linie energetyczne wysokiego napięcia WN-110 kV.

Zamojska Korporacja energetyczna w Zamościu, Rejonowy Zakład Energetyczny ma opracowany rozwój sieci energetycznej dotyczącej gminy Werbkowice do roku 2011, dalej plany obecnie nie sięgają.

Ciepłownictwo

Zaopatrywanie mieszkańców w ciepło opiera się na indywidualnych źródłach ciepła. (ogrzewanie mieszkań oraz budynków gospodarczych).

Kanalizacja i gospodarka odpadami

Miejscowość Turkowice jest miejscowością nieskanalizowaną. W miejscowości funkcjonują zbiorniki bezodpływowe (szamba), których znaczna część zanieczyszcza środowisko poprzez nieszczelne zbiorniki lub odprowadzając ścieki do rowów melioracyjnych, zanieczyszcza wody powierzchniowe i podskórne. Istnieje wyraźna potrzeba budowy komunalnej sieci kanalizacyjnej i wyposażenia indywidualnych posesji w hydroponiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Komunikacja

Przez Turkowice biegnie droga powiatowa Nr 3428L o długości 3,95 km z nawierzchnią utwardzoną. Oraz 5 dróg gminnych:

- Nr 111308L o długości 1,15 km z nawierzchnią utwardzoną (0,45 km nawierzchnia ulepszona, 0,70 km nawierzchnia gruntowa)
- Nr 111309L o długości 1,7 km z nawierzchnią utwardzoną (0,5 km nawierzchnia ulepszona, 1,2 km nawierzchnia gruntowa)
- Nr 111311L o długości 1,75 km z nawierzchnią utwardzoną (1,3 km nawierzchnia ulepszona, 0,45 km nawierzchnia gruntowa)
- Nr 111312L o długości 0,6 km z nawierzchnią gruntową
- Nr 111322L o długości 1,3 km z nawierzchnią utwardzoną

Sieć dróg na terenie gminy Werbkowice

Sieć drogowa łącząca poszczególne miejscowości jest dobrze rozwinięta. Na terenie gminy znajduje się obecnie 13,7 km dróg krajowych oraz 12 km dróg wojewódzkich, 76,8 km dróg powiatowych. Pozostałą część stanowią drogi gminne. Ich łączna długość wynosi 134,4 km (w tym na terenie sołectwa 10,8 km), z czego 6,1 km dróg posiada nawierzchnię twardą, 0,7 km to drogi o nawierzchni twardej ulepszonej, natomiast 4 km to drogi o nawierzchni gruntowej. Większość dróg na terenie gminy z naciskiem na drogi powiatowe i gminne wymaga zintensyfikowanych nakładów inwestycyjnych w celu poprawy ich stanu nawierzchni oraz dostosowania ich do obecnych obciążeń komunikacyjnych. W szczególności należy przebudować nawierzchnię dróg gminnych z nawierzchni gruntowej na nawierzchnię twardą lub twardą ulepszoną.

Sieć telekomunikacyjna

Obejmuje cały obszar Turkowic, jaki cały obszar gminy. Sieć ta wyposażona jest przeważnie w nowoczesne automatyczne centrale cyfrowe, często połączone ze sobą przewodami światłowodowymi. Taki poziom telefonizacji zaspokaja w większości potrzeby mieszkańców.

Sieć kanalizacyjna

Obecnie stan skanalizowania miejscowości Turkowice uznaje się za zły. Brak jest układów sieciowych w rozproszonej zabudowie miejscowości, gdzie funkcjonują zbiorniki

bezodpływowe (szamba), których znaczna część zanieczyszcza środowisko poprzez nieuszczelnione zbiorniki lub odprowadzając ścieki do rowów melioracyjnych, zanieczyszcza wody powierzchniowe i podskórne. Istnieje wyraźna potrzeba rozbudowy komunalnej sieci kanalizacyjnej i wyposażenia indywidualnych posesji w hydroponiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Odpady komunalne

Wieś zaopatrzona jest przez UG Werbkowice w pojemniki na odpady o kubaturze 120 l, przy świetlicy znajduje się kontener na odpady. Deponowanie odpadów odbywa się poza granicami gminy na składowiskach w Hrubieszowie i Mirczu (od dnia 01.07.2013r. odpady będą składowane tylko w Mirczu). W związku z przynależnością Gminy Werbkowice do Regionu Południowego wyznaczonego w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami Województwa Lubelskiego odpady komunalne, mieszane oraz pozostałości z sortowania będą mogły być deponowane tylko w Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Mirczu. Odpady segregowane i odprowadzane są na sortownie odpadów w Łaskowie. Z roku na rok następuje poprawa sytuacji odpadów i zwiększa się świadomość mieszkańców na ten temat.

Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe miejscowości Turkowice (stan na koniec 2012r.)

Nazwa miejscowości	Budynki wielorodzinne / ilość lokali	Liczba osób	Budynki jednorodzinne	Liczba osób	Razem liczba osób
Turkowice	6	123	91	380	503

3.5. Gospodarka i rolnictwo

3.5.1. Gospodarka

1. Andrzej Piliś - Roboty budowlane - budynków mieszkalnych i niemieszkalnych
2. Marzena Starenga - Usługi Administracyjne
3. Olender Tadeusz - ROLPLAN
4. Pac Agnieszka - SKLEP SPOŻYWCZO-PRZEMYSŁOWY
5. Piotrowski Grzegorz - SKLEP SPOŻYWCZO-PRZEMYSŁOWY
6. Stanisław Hudoba - Blacharstwo i Mechanika Samochodowa
7. Sztuk Piotr - Usługi Finansowe JOLPEX

3.5.2. Rolnictwo

Powierzchnia administracyjna Gminy Werbkowice to w przeważającej części użytki rolne. Zajmują one powierzchnię 17616ha, co stanowi 83% powierzchni gminy. Z tego przeważająca część-12 226ha, to grunty orne w klasach bonitacyjnych od I do III kl., sklasyfikowano 69,1% gruntów ornych w gminie. Sady zajmują 162ha, łąki 2665ha, pastwiska 460ha natomiast lasy 1450ha powierzchni gminy Werbkowice. W większości miejscowości grunty orne stanowią ponad 50% wszystkich gruntów. Gmina Werbkowice

to gmina rolnicza (w przeważającej części), charakteryzuje się dobrymi i bardzo dobrymi glebami. Wśród gruntów ornych przewagę stanowią kompleksy pszenne bardzo dobry i pszenne dobre zaliczane do czarnoziemów właściwych, czarnoziemów zdegradowanych, gleb brunatnych właściwych i brunatnych wylugowanych.

Przedstawione powyżej dane wskazują bezpośrednio na rolniczy charakter gminy, w tym miejscowości Turkowice.

Struktura gospodarstw rolnych wg. wielkości w Gminie Werbkowice (stan na koniec 2011 r.)

Do 1 ha włącznie	Powyżej 1ha do 5 ha	Od 5ha do mniej niż 10 ha	Od 10 ha do mniej niż 15 ha	15 ha i więcej	Ogółem
1512	1578	680	213	138	4121

Struktura gospodarstw rolnych według wielkości we wsi Turkowice (stan na koniec 2012 r.)

Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 ha do 2 ha	Od 2 ha do mniej niż 5 ha	Od 5 ha do mniej niż 15 ha	15 ha i więcej	Ogółem
101	32	50	53	7	243

3.6. Kapitał społeczny i ludzki

Rada Sołecka

Radzie sołeckiej przewodniczy Sołtys-Piotrowska Anna. W skład Rady wchodzi: Cencelewicz Adam, Łukiewicz Małgorzata, Słomiana Beata.

Do zadań Rady należy:

- organizowanie wspólnych prac na rzecz miejsca zamieszkania a zwłaszcza w zakresie upowszechniania kultury, rozwijanie pomocy społecznej, utrzymania porządku publicznego i czystości, a także dysponowanie zgromadzonymi w budżecie gminy środkami przeznaczonymi dla sołectwa określając sposób ich wykorzystania;
- kształtowanie odpowiednich warunków współżycia mieszkańców;
- zapewnienie udziału mieszkańców w rozpatrywaniu spraw socjalnych, kulturalnych, sportu, wypoczynku.

Ochotnicza Straż Pożarna

W 1966 roku Tadeusz Hawryluk i Stanisław Chudoba założyli w Turkowicach Ochotniczą Straż Pożarną. Pierwszym prezesem został współzałożyciel Tadeusz Hawryluk. W 1966 roku strażacy otrzymali motopompę, a dwa lata później samochód strażacki. W 1983 roku wybudowano we wsi remizę. W 1976 roku powstała przy Zespole Szkół Rolniczych w Turkowicach pod opieką Jana Bajkiewicza drużyna pożarnicza, której członkowie zdobywają liczne nagrody w zawodach pożarniczych różnego stopnia. W 1962 roku założono we wsi Kółko Rolnicze. Funkcję prezesa pełnił Feliks Banach, a dyspozytorem był Jan Wójtowicz. W 1975 roku Kółko Rolnicze przekształcono w Międzykółkową Bazę Maszynową, a w poł. lat 80. cały sprzęt przeniesiono do Werbkowic.

Jednostka liczy 22 członków zwyczajnych i 8 honorowych. Prezesem jest Mariusz Pawełczuk, naczelnikiem Mariusz Senderek Mariusz, skarbnikiem Franciszek Pełka. Jednostka posiada dwa samochody pożarnicze: Star 244 i Ford Transit.

W 2012 roku dokonano zakupu sprzętu i umundurowania dla jednostki za kwotę 54673,26 zł. Środki finansowe na ten zakup pochodziły z Zarządu Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego i Urzędu Gminy Werbkowice. W tym samym roku oddano do użytku pomieszczenie w świetlico-remizie na drugi garaż dla samochodu OSP.

Jest to najlepiej działająca jednostka OSP w Gminie Werbkowice, dlatego też planowane jest w 2013 roku włączenie jej do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Rys. 24. Garaże OSP w świetlico-remizie w Turkowicach

Koło Gospodyń Wiejskich „KOBIECY Z KLASĄ”

Kobiety, wspierane przez władze samorządowe (UG i GOK), czynnie uczestniczą we wszelkich imprezach i wydarzeniach kulturalnych. Działalność swą prowadzą we własnych środowiskach lokalnych, z zaangażowaniem włączają się do pomocy podczas imprez gminnych. Z powodzeniem reprezentują Gminę Werbkowice w gminach ościennych, w powiecie hrubieszowskim i zamojskim - prezentując własne rękodzieło i kulinaria. Należy podkreślić, że nasze panie z KGW są nieocenione w przyrządzaniu przeróżnych potraw. Spotykają się systematycznie w profesjonalnej kuchni w Gminnym Ośrodku Kultury w Werbkowicach, aby doskonalić swe umiejętności oraz wymieniać się doświadczeniami kulinarnymi. Są również mistrzyniami, jeśli chodzi o wykonywanie różnych form rękodzieła artystycznego. Kobiety z Kół Gospodyń Wiejskich mają ogromne pokłady energii, konsekwentnie realizują założone cele, nie boją się nowych wyzwań, a przede wszystkim zaskakują pomysłami. Dały temu niejednokrotnie przykład podczas różnych prezentacji i wystaw, na targach, kiermaszach i festiwalach. Panie z KGW chętnie uczestniczą również w szkoleniach, kursach i warsztatach,

chcąc podnosić własne kwalifikacje. Wolny czas przeznaczają na wspólne spotkania i wyjazdy. Każde Koło Gospodyń Wiejskich posiada własną, oryginalną nazwę oraz kolor, charakterystyczny dla danego koła. Panie z KGW prowadzą kroniki pamiątkowe, gdzie uwieczniają ważne wydarzenia związane z własną działalnością.

KGW organizuje zajęcia, pokazy, szkolenia oraz różnego rodzaju kursy: kurs wekowania i przerobów mięsa, marynat, wekowania owoców; szkolenia z zakresu, warzywnictwa, higieny, racjonalnego odżywiania, pieczenia ciast, dekorowania potraw, znaczenia kobiet w życiu społecznym; szycia, robót ręcznych, a także gotowania, pieczenia, przygotowywania niepospolitych potraw, pączków oraz tortów, uczestnictwo w dożynkach parafialnych i gminnych, podczas których panie prezentują naszą rodzimą, regionalną twórczość. Obrazuje ona naszą kulturę, język-miejscową gwarę, styl życia, a często eksponuje zalety i piętnuje wady społeczności.

Panie z KGW w Turkowicach, podczas różnych spotkań, np. Dzień Dziecka czy Święto pieczonego ziemniaka, działają w kierunku aktywizacji i integracji społeczności lokalnej sołectwa. Wkładają starania w to, aby nie zapomniano o dziedzictwie, tradycji i obyczajach organizując Spotkania opłatkowe czy Wieczór zapomnianej piosenki. Dla lepszej jakości swoich działań uczestniczą w różnego typu kursach i szkoleniach np. kulinarnych czy z rękodzieła, aby podnieść swoje umiejętności.

Rys. 25. To one! Kobiety z klasą!

Rys. 26. Rękodzieło wykonane przez Panie z KGW

Rys. 27. Aktywizacja społeczności lokalnej

Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Turkowickiej

Rada Parafialna

Wspólnoty mieszkaniowe

Każdy spośród trzech bloków mieszczących się na terenie Zespołu Szkół stanowi oddzielną wspólnotę mieszkaniową.

Prawosławny Monaster Opieki Matki Bożej w Turkowicach

3.7. Inne informacje

Oświata

Obecnie na terenie miejscowości funkcjonuje Publiczna Szkoła Podstawowa w Turkowicach oraz Publiczny Punkt Przedszkolny w Turkowicach, których organem prowadzącym jest Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Turkowickiej w Turkowicach. Do szkół uczęszczają dzieci z Turkowic i Wronowic (od nr 1 do nr 26). W Szkole Podstawowej obecnie uczy się 34 uczniów a w przedszkolu 15 uczniów. W placówkach zatrudnionych jest 13 nauczycieli na 9,47 etatu.

Natura 2000⁷

Na terenie miejscowości Turkowice znajdują się obszary Natura 2000, podlegające pod obszar Ostoja Tyszowiecka (OSO Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków), położony w granicach gmin Mircze, Tyszowce, Komarów Osada i Werbkowice.

W granicach obszaru ochrony znalazła się dolina Sieniochy i środkowy fragment doliny Huczwy. Znaczne powierzchnie zajmują torfowiska. Tereny ostoi są użytkowane jako ekstensywne łąki, na niektórych torfowiskach wydobywa się torf. Znaczne tereny nie są użytkowane i porastają je łąny turzyc. Na niewielkich wzniesieniach rosną bory sosnowe, a w obniżeniach terenu - olsy. W granicach ostoi znalazły się również dwa duże kompleksy stawów rybnych.

Obszar odznacza się wybitnymi walorami ornitologicznymi. Występuje tu 148 gatunków (w tym 119 lęgowych) ptaków. W ostoi stwierdzono co najmniej 27 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. W wyniku badań ustalono, że występuje tutaj około

⁷ <http://natura2000.ekolublin.pl/>

5% populacji krajowej rybitwy białowąsej, powyżej 2% populacji krajowej dzięcioła białoszyjnego oraz co najmniej 1% populacji krajowej dubelta i podróżniczka. Dość liczne występowanie kokoszki, muchołówki białoszyjej i zielonka. Spośród występujących tu kręgowców najciekawszym jest suseł perełkowy. Licznie występuje bóbr europejski, wydra i kumak nizinny. W ostojach bardzo liczne są rzadkie bezkręgowce: motyle dzienne - czerwńczyk fioletek, mieniak strużnik, modraszek alkon, modraszek eumedon, modraszek nausitous, modraszek telejus, strzępotek edypus (jedno z kilku stanowisk w Polsce), strzępotek soplaczek; ważki - lecicha mała, łątka ozdobna (jedyne obecnie potwierdzone stanowisko w Polsce), zalotka białoczelna, zalotka większa i żagnica torfowa.

Rys. 28. Obszar Natura 2000 na terenie miejscowości Turkowice

Obiekty użyteczności publicznej

Na terenie wsi Turkowice znajduje się:

- świetlica-remiza (organizowane są m. in. zebrania mieszkańców, imprezy społeczno-kulturalne);

4. Analiza SWOT Mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

Podsumowanie sytuacji rozwojowej wsi Turkowice.

4.1. Mocne strony

- dobry klimat,
- podstawy bazy turystycznej,
- położenie geograficzne,
- rzeka Huczwa,
- bogata spuścizna architektoniczna
- rolnictwo,
- integracja społeczeństwa,
- doświadczenie w organizowaniu imprez,
- dobre warunki do rozwoju agroturystyki,
- aktywna i otwarta społeczność,
- walory krajobrazowo-turystyczne.

4.2. Słabe strony

- zły stan dróg dojazdowych,
- zły stan infrastruktury społecznej (świetlico-remiza, teren około świetlicowy),
- niedostatecznie rozwinięta i niewypromowana turystyka,
- brak sieci wodociągowej,
- brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków,
- brak ofert na zagospodarowanie wolnego czasu dla mieszkańców wsi w tym dla dzieci i młodzieży,
- brak nowoczesnego placu zabaw,
- niezagospodarowana pod względem infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej rzeka Huczwa i staw,
- niezadowalająca estetyka miejscowości,
- brak lamp oświetleniowych.
- słabo rozwinięta agroturystyka,
- brak bazy noclegowo-gastronomicznej,
- brak szansy dla rozwoju młodych ludzi.

4.3. Szanse dla wsi

- remont lub budowa obiektów rekreacyjnych, wypoczynkowych i terenów zielonych;
- wzrost atrakcyjności związany z rozbudową lokalnej infrastruktury;

- dobre warunki do zamieszkania i codziennego użytku;
- rozwój turystyki-agroturystyki;
- uzupełnienie oświetlenia;
- budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- rozwój rolnictwa;
- rozwój sektora usług i drobnej wytwórczości;
- możliwość uzyskania środków ze źródeł zewnętrznych (np. PROW);
- możliwość pozyskania inwestorów w zakresie rozbudowy zaplecza turystycznego.

4.4. Zagrożenia dla wsi

- pogarszające się warunki bytowe społeczeństwa;
- postępujące rozwarstwienie materialne społeczeństwa;
- zanieczyszczenie środowiska;
- migracja młodzieży;
- utrzymujące się na wysokim poziomie bezrobocie;
- ograniczona możliwość kształcenia ludzi młodych;
- ograniczenie rynku zbytu produktów rolnych;
- postępujące rozwarstwienie materialne społeczeństwa;
- brak możliwości finansowych na realizację inwestycji infrastrukturalnych i programów rozwojowych;
- polityka gospodarcza i podatkowa państwa.

Rezultaty realizacji Planu Odnowy Miejscowości Turkowice na lata 2013-2020

Rozwój miejscowości Turkowice będzie realizowany w oparciu o koncepcję wielofunkcyjności. Korzyści, jakie uzyskają beneficjenci końcowi bezpośrednio po zakończeniu realizacji projektów, są wielopoziomowe i przyczynią się przede wszystkim do zwiększenia jakości życia mieszkańców sołectwa Turkowice, jak również Gminy Werbkowice. Nastąpi rozwój i poprawa lokalnej infrastruktury, wzmocnienie ekonomiczne istniejących podmiotów rolnych i poza rolnych, wzmocnienia atrakcyjności turystycznej i uwypuklenie walorów krajobrazowych i historycznych miejscowości i jej okolic, poprawy standardu usług świadczonych na rzecz „czasu wolnego”, poszerzenie i wzbogacenie oferty rekreacyjnej dla turystów i lokalnej społeczności.

Podsumowanie

- Nowoczesna wieś położona w pobliżu gminnych i powiatowych centrów lokalnych;
- Wieś zagospodarowana gospodarczo;
- Wieś posiadająca wspaniałą historię i tradycję;
- Wieś nastawiona na rozwój;

- Wieś wyposażona w infrastrukturę techniczną (m.in. odpowiedni stan ciągów jezdnych i pieszych);
- Wieś wyposażona w infrastrukturę społeczno-kulturalną, rekreacyjną (świetlicoremiza, infrastruktura przyrzeczna);
- Wieś inwestująca w dzieci i młodzież-posiadając dobre zaplecze oświatowe, kulturalne, sportowo-rekreacyjne.

5. Planowane zadania inwestycyjne i przedsięwzięcia aktywizujących społeczność lokalną

Opisane zadania zostały przedstawione zgodnie z kolejnością ustaloną w rankingu przez grupę mieszkańców na zebraniach wiejskich. Opis przedsięwzięć zawiera podstawowe potrzeby zasygnalizowane przez uczestników zebrań, które mogą ulec zmianie na etapie projektowania i stosowania konkretnych rozwiązań technicznych. Przedstawione budżety przedsięwzięć są kwotami szacunkowymi i mogą również ulec zmianie z chwilą przystąpienia do realizacji wyznaczonego zadania.

Zadanie 1

Nazwa zadania:

„Remont świetlicy-remizy w miejscowości Turkowice”

Cel zadania:

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie korzystnych warunków do wszechstronnego rozwoju społeczności, w oparciu o remont budynku świetlicy w miejscowości Turkowice, a następnie udostępnienie obiektu społeczności lokalnej i turystom (jako miejsca działań społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych)

Celami częściowymi są:

1. Podniesienia atrakcyjności miejscowości pod względem społecznym, kulturalnym i turystycznym.
2. Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i turystycznym. a także rozwój tożsamości społeczności wiejskiej i zachowania dziedzictwa kulturowego.
3. Poprawa warunków i standardów życia mieszkańców Turkowic.

Usytuowana w centrum wsi, jest jednym z najważniejszych obiektów pełniących inne funkcje niż wyznaniowe i stricte edukacyjne, a jako świetlica wiejska pełniąca funkcje społeczno-kulturalne jest miejscem spotkań i zabaw mieszkańców miejscowości.

Świetlicy-remiza powstała w latach 80- tych XX w. Budynek świetlicy położony jest na dz. nr ew. 358/1,358/2 w miejscowości Turkowice, gm. Werbkowice.

Działki są zagospodarowane i znajduje się na niej budynek świetlicy-remizy: budynek wolno stojący, piętrowy, częściowo podpiwniczony. Dach stromy - więźar drewniany pokryty blachą trapezową. Budynek posiada przyłącze elektroenergetyczne, wodno-kanalizacyjne oraz telefoniczne. Na działce znajduje się bezodpływowy zbiornik na ścieki sanitarne. Budynek położony jest u zbiegu dróg utwardzonych /działki nr 387, 331, 397/.

Dane techniczne budynku: powierzchnia użytkowa 302 m²; powierzchnia użytkowa 623,54 m²; kubatura 3320 m³; wysokość 10,2 m; ilość kondygnacji nadziemnych 2; budynek częściowo podpiwniczony.

Konstrukcja budynku: technologia tradycyjna; układ konstrukcyjny poprzeczny; ściany zewnętrzne murowane z betonu komórkowego, otynkowane gr. 40cm; ściany piwnic murowane z cegły ceramicznej pełnej 54cm; fundament żelbetowy; strop nad parterem

i piwnic - kleina częściowo otynkowany; strop nad piętrem drewniany podwieszany; dach stromy - więzar drewniany, pokrycie blach trapezowa.

Projektowany zakres robót budynku świetlicy-remizy obejmuje: wymianę pokrycia dachowego; ocieplenie ścian zewnętrznych, wymianę orywnowania; malowanie i wymianę drzwi, okien, wymianę instalacji wodno-kanalizacyjnej, wykonanie przewodu wentylacyjnego, wykonanie sanitariatów, prace remontowe wewnątrz budynku, wymiana instalacji odgromowej, montaż z daszków nad wejściem do budynku, remont schodów zewnętrznych i płyty balkonowej, wykonanie opaski odwadniającej.

Obiekt murowany, składający się z 2 kondygnacji:

1. podpiwniczenie
2. parter
 - a) pomieszczenie świetlicowe
 - b) pomieszczenie OSP + 2 garaże
3. piętro
 - a) pomieszczenie świetlicowe - sala taneczna
 - b) pomieszczenie świetlicowe - kuchnia (miejsce spotkań KGW)

Przeprowadzona szczegółowa analiza stanu technicznego obiektu wykazała znaczne zużycie techniczne budynku, a także brak przystosowania i niedobory w jego infrastrukturze i wyposażeniu techniczno-użytkowym, a także niedostosowanie terenu około obiektowego do użytku społecznego. Stwierdzono konieczność realizacji prac remontowo-budowlanych. Budynek nie posiada zaplecza sanitarnego. Pomieszczenia wymagają modernizacji i dostosowania ich do pełnienia funkcji turystyczno-społeczno-kulturalnych. Nie dostatecznie rozwinięta i nieprzystosowana infrastruktura turystyczno-społeczno-kulturalna wsi stanowi jedną z najpoważniejszych barier wielofunkcyjnego rozwoju obszaru miejscowości. Słaby stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności oferty kulturalnej dla mieszkańców wsi. Natomiast oferta turystyczna miejscowości jest nad wyraz bogata /poparta powyższym opracowaniem/, ale mało dostępna. Przeszkodą w jej dostępie jest brak miejsca informacyjno-edukacyjnego dla turystów, a takim miejscem bezsprzecznie byłaby świetlica z jej nową infrastrukturą. Planowane jest, aby turyści odwiedzający okolice mogli korzystać ze świetlicy nie tylko jako miejsca odpoczynku i relaksu, ale i miejsca, w którym mogą się odświeżyć, skorzystać z pomieszczeń kuchennych w celu przygotowania posiłków i gorących napoi. Takie możliwości świadczone nieodpłatnie pozwolą zatrzymać potencjalnego turystę w miejscowości na dłużej niż kilka godzin, a założyć można, że na cały dzień. Samorząd gminy wspólnie ze środowiskami lokalnymi podejmuje działania pozwalające na odpowiednie zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców wsi, a także potrzeb turystycznych dla przyjezdnych gości. Podjęcie działania inwestycyjnego służy mobilizacji lokalnej społeczności i pobudzenia aktywności do podejmowania wspólnych przedsięwzięć na rzecz poprawy warunków i jakości życia w swojej miejscowości.

Przedmiotem przedsięwzięcia są następujące elementy robót remontowych:

W części świetlicowej /koszt kwalifikowane/

1. Roboty rozbiórkowe
2. Element-Dach pokrycie
3. Element-Roboty remontowe wewnątrz budynku
4. Element-sanitariaty
5. Element-Stolarka okienna i drzwiowa
6. Elewacja-ściany nad ziemią
7. Element-cokół
8. Element-schody zewnętrzne
9. Element-opaska
10. Element-instalacja wod-kan

W części OSP - strażackiej /koszt niekwalifikowane/

1. Roboty rozbiórkowe
2. Element-Elewacja
3. Element-dach
4. Element-stolarka okienna i drzwiowa
5. Element-cokół
6. Element-opaska
7. Element-schody zewnętrzne

Realizacji zadania (zapewnienie odpowiednich warunków) pozwoli mieszkańcom wsi na funkcjonowanie i poszerzenie aktywnej działalności społeczności (zaspokojenie potrzeb turystycznych, społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych) w ramach formalnych i nieformalnych grup (w budynku ma siedzibę Rada Sołecka, Koło Gospodyń Wiejskich, OSP, odbywają się zebrania wiejskie, imprezy integracyjne społeczności Turkowic). Projekt ma również za zadanie poprawę wizerunku miejscowości oraz poprawę estetyki i uporządkowanie przestrzeni publicznej.

Po zakończeniu zadania rola świetlicy jako miejsca wypoczynku /w tym dla turystów/ i życia społeczno-kulturalnego wsi zostanie wykorzystana z lepszym skutkiem. Ponieważ w miejscowości Turkowice jest wiele ciekawych atrakcji turystycznych, a sami mieszkańcy są aktywnymi społecznikami, trzeba zadbać jedynie o odpowiednie warunki lokalowe i wyposażenie. Jeśli pomyślimy o świetlicy jako o przyjaznej przestrzeni dla aktywnych grup z naszej miejscowości, dla gości z zewnątrz-turystów, i spróbujemy tę przestrzeń jak najbardziej przystosować do różnych potrzeb tych grup, to świetlica będzie uzasadniać swój byt. Realizacja projektu uwzględni realizację zadań na rzecz szeroko pojętego rozwoju społeczeństwa wiejskiego. Wszelkie działania prowadzone w ramach funkcjonowania jednostki świetlicowej będą zapobiegały pogłębianiu bierności i bezradności społecznej wobec trudnych sytuacji życiowych, otworzą drogę do szerokiej konsolidacji społeczeństwa i jego rozwoju w aspekcie społecznym, turystycznym i kulturalnym. Koniecznym działaniem jest więc pozyskanie funduszy na wyremontowanie budynku i wyposażenie go w odpowiednią infrastrukturę pod kątem potrzeb różnych grup społeczności.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania
2013-14	401 000 zł-zadanie 80% dofinansowane przez Europejski Fundusz Rolny z PROW - Oś 4 Leader, działanie: Odnowa i rozwój wsi, pozostałe jako wkład własny Gminy Werbkowice.

Zadanie 2

Nazwa zadania

Utwardzenie dróg dojazdowych w miejscowości Turkowice.

Cel zadania:

Inwestycja ma na celu poprawę bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz poprawę warunków przejazdu.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania
2013-20 (corocznie)	5.000 zł-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 3

Nazwa zadania:

Tworzenie rowerowej trasy turystycznej wraz z budową, przebudową i wyposażeniem obiektów infrastruktury turystycznej.

Cel zadania:

Przygotowanie obszarów LGD do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2016-18	137.500zł*-80% kosztów kwalifikowalnych zadania dofinansowanie przez Europejski Fundusz Rolny z PROW - Oś 4 Leader, działanie: Odnowa i rozwój wsi, pozostałe jako wkład własny Gminy Werbkowice.

* wartość ogólna zadania przewidziana do rozbięcia także na inne miejscowości Gminy Werbkowice

Zadanie 4

Nazwa zadania:

Organizowanie imprez kulturalno-rekreacyjnych, pikników, festynów przy/w świetlicy wiejskiej w Turkowicach.

Cel zadania:

Organizowanie imprez ma na celu kultywowanie tradycji i integrację społeczności lokalnej, a także umożliwić aktywne spędzenie wolnego czasu.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2013-20 (corocznie)	Ok. 1.500 zł rocznie-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 5

Nazwa zadania:

Budowa parkingu przy świetlicy-remizie.

Cel:

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez realizację działań mających na celu kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej.

Zadanie inwestycyjne wpłynie na podniesienie poziomu bezpieczeństwa, poprawie warunków życia mieszkańców wsi, poprawi podstawową niezbędną infrastrukturę miejscowości, uporządkuje przestrzeń publiczną. Brak parkingu naraża użytkowników dróg na niebezpieczeństwo kolizji i wypadków drogowych. Zbudowanie parkingu podniesie estetykę miejscowości.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2017-19 /corocznie/	7.000 zł-Środki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

Zadanie 6

Nazwa zadania

Budowa placu zabaw

Cel zadania:

Rozwój infrastruktury rekreacyjnej we wsi Turkowice.

Zakres zadania

Zadanie polega na organizacji bezpiecznego i atrakcyjnego placu zabaw dla dzieci, jako miejsca wspólnych zabaw i gier, a także integracji społeczności lokalnej.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2018-2020	15.000 zł-Środki własne sołectwa, podmioty prywatne.

Zadanie 7

Nazwa zadania

Budowa gminnej drogi dojazdowej do cmentarza parafialnego i parkingu przy cmentarzu.

Cel zadania:

Zwiększenie płynności ruchu, poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz zwiększenia dostępności komunikacyjnej.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania.
2017-20	300.000 zł-Środki własne sołectwa, gminy.

Zadanie 8

Nazwa zadania:

Zagospodarowanie terenu przy rzece Huczwie, jego przystosowanie i udostępnienie dla celów turystycznych i rekreacyjnych.

Cel zadania:

Efektywne wykorzystanie zasobów własnych oraz ich rozwój i waloryzacja poprzez wspieranie i rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej.

Realizacja inwestycji wpłynie na możliwość efektywnego zagospodarowania wolnego czasu dzieci, młodzieży szkolnej, osób dorosłych mieszkającej w miejscowości Wronowice. Zadanie inwestycyjne poprawi także warunki życia mieszkańców wsi. Nastąpi rozwój i rozpropagowanie sportu i rekreacji nie tylko w miejscowości Turkowice w całej gminie oraz promocja walorów krajoznawczych rzeki Huczwy. Projekt ma także duże znaczenie dla rozwoju turystyki oraz możliwość rozwinięcia nowej działalności gospodarczej (gastronomia, baza noclegowa) wśród mieszkańców miejscowości. Projekt wykorzystuje wszystkie najważniejsze walory krajobrazowe oraz lokalizację.

Harmonogram realizacji	Kwota końcowa i wskazanie źródła jej pozyskania
2018-2020	50.000 zł-ŚrKaplica Kryniczna p. w. Bożego Pokoju z 1903 r.odki własne sołectwa, środki własne gminy, podmioty prywatne.

6. Wdrożenie i monitorowanie planu

Wdrożenie Planu Odnowy Miejscowości rozpocznie się poprzez wprowadzenie go w życie uchwałą Rady Gminy Werbkowice. Wdrożenie Planu zaleca się Wójtowi Gminy Werbkowice, Radzie Sołeckiej miejscowości Turkowice oraz Sołtysowi wsi Turkowice. Monitorowanie każdego przedsięwzięcia-czyli dbanie o prawidłowy jego przebieg przez cały czas jego trwania polega na systematycznym zbieraniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych i finansowych w postaci ustalonych wskaźników, które opisują jego postęp i efekty. W monitorowaniu biorą udział wszystkie podmioty i komórki organizacyjne Urzędu Gminy w Werbkowicach oraz Rada Sołectwa Turkowice, zaangażowane we wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości Turkowice. Oceną wdrażania Planu zajmie się Rada Sołecka.

Lp.	Zadanie	Odpowiedzialni	Termin realizacji
1.	Przedłożenie projektu planu odnowy miejscowości Turkowice przedstawicielom Zebrania Wiejskiego	Rada Sołecka	Marzec 2013
2.	Uchwalenie planu odnowy miejscowości Turkowice przez Zebranie Wiejskie	Zebranie Wiejskie	Marzec 2013
3.	Opracowanie dokumentacji technicznych ze szczególnym uwzględnieniem projektów i zadań mogących uzyskać wsparcie z funduszy strukturalnych	Wójt	Odpowiednio przed planowanym naborem wniosków / 2013-2020
4.	Realizacja zadań określonych poszczególnymi projektami zgodnie z harmonogramem przyjętym w planie odnowy miejscowości Turkowice.	Wójt, Rada Sołecka	2020

Ze względu na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą na skutek zdarzeń wcześniej nie przewidywalnych lub z innych ważnych powodów Plan Odnowy Miejscowości Turkowice może zostać skorygowany w każdym z jego rozdziałów, o ile wniosek z uzasadnieniem złoży każdy z członków Rady Sołeckiej na ręce Przewodniczącego Rady Sołeckiej. Wniosek taki Przewodniczący Rady Sołeckiej poddaje procedurze uchwalania dokonywanego przez Zebranie Wiejskie i zatwierdzania przez Radę Gminy w formie uchwały.